

**„TRANSMISSIONALES IN CAUSA POSSESSIONIS RESINAR CONTRA
LIBERAM REGIAMQUE CIVITATEM CIBINIENSEM 1784”.
DOCUMENTAR***

Vasile Rus, Ela Cosma**

Abstract. *The Bishop House Museum in Rășinari (Sibiu county) preserves valuable exhibits, such as a leather bound thick volume of 1,318 manuscript pages entitled „Transmissionales in causa Possessionis Resinar contra Liberam Regiamque Civitatem Cibiniensem” (Transmissionales in the Case of Rășinari’s Possession against the Free Royal City of Sibiu, 1784), comprising the lawsuits of the Romanian village of Rășinari conducted between 1735-1784 against the Saxon Magistrate of the Sibiu (Hermannstadt) city and seat. Hereinafter we start publishing the critical editing of the document’s first 40 pages, by transcription of the Latin text and translation into Romanian, thus aiming to facilitate the reading of this difficult baroque juridical text. The extensive footnotes include philological annotations (Vasile Rus), as well as historical, judiciary, biographical, toponymical explanations and identifications (Ela Cosma).*

Keywords: *Transmissionales, 1735-1784, Rășinari, Sibiu Magistrate, lawsuits, critical edition of juridical documents*

Transmissionales in causa Possessionis Resinar (1784)

Muzeul Bisericesc găzduit de Casa Episcopală din Rășinari deține câteva exponate de foarte mare importanță, între care se află *Transmissionales in causa Possessionis Resinar contra Liberam Regiamque Civitatem Cibiniensem 1784* (Transmissionale în cauza posesiunii Rășinariului contra Orașului Liber Regesc al Sibiului, 1784), un volum gros, legat în piele.

Acesta s-a dovedit a fi inedit și a prilejuit realizarea unui protocol de cercetare și colaborare științifică pe 10 ani, 2017-2027 (*Acord de colaborare și proiect științific din 15 iulie 2017*, între Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, reprezentat de c.ș. I dr. Ela Cosma, pe de o parte, și Parohia Ortodoxă Rășinari, reprezentată de preot paroh Nicolae Jianu, Primăria Comunei din Rășinari, reprezentată de primar, dl. Bucur Bogdan, pe de altă parte).

În cadrul orelor de paleografie latină, cercetători ai Institutului (Ela Cosma, Mirela Popa-Andrei, Victor Vizauer), sub coordonarea latinistului Vasile Rus, au început (din februarie 2018) transcrierea și traducerea din limba latină a documentului-fluviu înregistrat în anul 1788.

---

* Studiu și ediție critică de documente susținute printr-un grant de cercetare realizat cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor, aflat la dispoziția Academiei Române și gestionat prin Fundația „PATRIMONIUM”, intitulat *Patrimoniul istorico-juridic românesc în documente și arhive inedite*, nr. proiect: GAR-UM-2019-II-2.5-13, director de grant: Ela Cosma.

** Cercetător științific III, dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române; e-mail: basilrus2003@yahoo.it; cercetător științific I, dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca al Academiei Române; e-mail: ela_cosma@yahoo.com.

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu». Series Historica”, Supliment LIX, 2020, *Actele conferințelor Institutului de Istorie „George Barițiu” din 2018 și 2019*, p. 385-430.

Transmissionales in causa Possessionis Resinar contra Liberam Regiamque Civitatem Cibiniensem derulează de-a lungul a 1.318 pagini istoricul proceselor urbariale ale rășinărenilor împotriva Magistratului orașului Sibiu, pentru restituirea vechilor hotare și drepturi. Procesele s-au desfășurat între 1735-1784, sub trei împărați austrieci: Carol al VI-lea, Maria Theresia, Iosif al II-lea, tomul încheindu-se cu un *Deliberatum* (Sentință) în cauza rășinărenilor, purtând semnătura guvernatorului Transilvaniei, Teleki Károly, din data de 5 februarie 1784.

Notă asupra ediției critice

Începem acum editarea critică a documentului-fluviu de la Rășinari, prin prelucrarea completă (transcriere și traducere) a primelor sale 40 de pagini.

La transcriere am corectat inconsecvențele ortografice și ortoepice ale scribilor și am redus gama majusculilor folosite, am întregit prescurtările în paranteze drepte, am introdus alineate și ghilimele pentru citatele și inserțiile din text, toate acestea cu scopul de a ușura o lectură foarte dificilă de altfel, datorită caracterului juridic și stilului baroc al textului latin.

Traducerea în limba română semnalează și totodată corecteză implicit greșelile stilistice și de sintaxă, adaptează topica și rupe frazele latine (unele de 15-20 de propoziții) în unități sintactice mai mici, fără a aduce atingere conținutului și sensului documentului original.

Aparatul critic este alcătuit din numeroase note de subsol, ce includ atât comentarii filologice (semnate de Vasile Rus), cât și explicații istorice, juridice, biografice și identificări toponimice (aparținând Elei Cosma).

Cei doi editori au realizat mai multe colaționări cu originalul, recitiri și corecturi ale textului prelucrat în vederea editării sale.

Pentru continuarea demersului, s-a început întocmirea unor indici cu trimitere la paginile documentului (Ela Cosma). Este vorba, pe de o parte, de indicele biografic al persoanelor menționate documentar, iar pe de altă parte, de indicele cronologic al actelor și acțiunilor procesuale ale rășinărenilor contra Magistratului Sibiului (1700-1788).

ANEXĂ

/Coperta exterioară 1/

A. TRAN[SMISSI]ONALES¹
in Causa
Possessionis Resinar
contra
Lib[eram] Reg[iam]qve Civitatem Cibiniensem
intuitu
Subsecutorum partim Aggraviorum,
partim vero Praetensae Proprietatis
Fundi Mota
Emanatae
1784²

/1³ 1982 /1788

Sacratissima Caesareo-Regia⁴ et Apostolica Majestas !

Domine, Domine Nobis Clementissime, Benignissime !

Nosse dignetur clementissime Majestas vestra sacratissima caesareo-regia, quod in hoc anno praesenti millesimo⁵ septingentesimo⁶ octuagesimo quarto, die decima sexta mensis Januarii nobis regio gubernatore, ac reliquis consiliariis Majestatis vestrae sacratissimae gubernialibus in libera regiaque civitate Saxonicali Cibiniensi, tum aliorum publicorum Magni hujus Principatus negotiorum intuitu, tum pro causis quoque judicialibus nostri in praesentiam deductis suo modo pertractandis et ab inferioribus etiam tribunalibus via legitimae appellationis nostri in praesentiam de lege et recepta consuetudine provocatis revidendis et dijudicandis considendibus egregius Antonius Gál de Hilib legitimus, tanquam pro providis communitatis Rosinariensis sedi Saxonicali Cibiniensi ingremiatae incolis penes assistentiam fiscalem per Majestatem vestram sacratissimam virtute benigni de vigesima mensis Januarii anni millesimi

---

¹ „Transmissionale, Transmissionales: ab uno foro ad aliud missum mandatum” (poruncă [scrisă] trimisă de un for [inferior] la altul [superior]). Antonius Bartal, *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis Regni Hungariae*, Budapesta, 1901, p. 671, col. 3.

² Scrisul de mână este deteriorat pe coperta exterioară, de piele, care leagă volumul. Am dedus prima parte a titlului volumului după documentul aflat în Arhivele Statului din Sibiu, consultat de Victor Păcală, *Monografia satului Rășinariu*, 1915, p. 34, nota 2.

³ Între bare oblice indicăm cu cifre arabe numărul paginilor din volumul *Transmissionales*.

⁴ În original, peste tot diftongul *ae* apare coligat, într-o singură ligatură.

⁵ Așa figurează în original la final de rând, cuvântul fiind despărțit în silabe astfel: „Millesi-simo”. Corect: Millesimo.

⁶ Scrierea în latină a numeralului 700 este incorectă gramatical, dar și inconsecventă, după cum rezultă în continuare. Transcrierea noastră din coloana din stânga este fidelă originalului și reproduce inconsecvențele textului; corectura textului se face în coloana din mijloc.

septingentessimi⁷ octuagesimi secundi emanati rescripti regii clementer ordinatam, ut actoribus procurator nostrum iudicarium exurgens in conspectum obtenta prius /2/ serie factaqve (uti moris est et consuetudinis acceptae) legitima Magistratus et communitatis liberae regiaeque⁸ civitatis Cibiniensis ratione partim praetensae per Magistratum proprietatis fundi, partim aliorum gravaminum et illegalitatum per dictam communitatem Rosinariensem contra praefatum Magistratum expositarum, ut inc[ausamattrac]torum⁹ proclamatione, penes reconventionis processum¹⁰ exhibuit nobis et praesentavit litteras quasdam certificationis relatorias medio regionum Josephi Berekszászi et Stephani Irmay Cancellariae Majoris caesareo-regio provincialis Transilvanicae juratorum scribarum, ac notariorum die decima mensis Aprilis anni millesimi septingentesimi octuagesimi secundi in praeattacta hac libera regiaeque civitate Saxonicali Cibiniensi peractas, legitime confectas et emanatas sequentis tenoris:

„Sacratissima Cae[sare]o¹¹-Regia et Apostolica Majestas,
Domine, Domine clementissime !

Clementer nosse dignetur eadem Maiestas *instructionem* verbotenus subinsertam cum eadem legitime processuri recepisse in haec verba:

«*Instructio*»¹²

Libertini Many Funtine *modernus*¹³, Bukur Albu *emeritus*¹⁴ iudices, Bukur Serb, Petru Rézpop, Alománn Mutzie, Dán Dánkos, Bukur Dánkes, Mány Pinsu jurati Seniores, cum reliqvis juratis 40. senioribus suis, ac totius communitatis /3/ Resinar in sede Cibiniensi Fundoq/ue¹⁵ Regio existentis, ac situatae universorum incolarum et

⁷ Astfel în textul latin ! Corect: *septingentesimo*.

⁸ Prescurtare în textul latin.

⁹ *Inctorum*, prescurtare de la: *Incausamattractorum*, pârâții, reclamații („cei atrași în cauză”).

¹⁰ Vide Antonius Barta, *op.cit.*, p. 559, col. 3: „*Reconvenire*: (Du Cange) denuo litem intendere, reum facere; *viszonperleni*, *viszonkeresetbe venni*. *Reconventio*: (Du Cange) mutua actio seu petitio, relatio actionis; *viszkereset*, *viszonper*, *viszonkövetelés*. Opinio P. II de ordine Iud. Sec. II C. XI § 1: *Reconventio* est: Reciproca actio per reum contra actorem, coram eodem foro, coram quo conventus est, instituta. *Reconventus*: mutua actione petitus” (chemat la judecată printr-o acțiune reciprocă). În terminologia de astăzi, pârâțul-reclamant reconvențional este persoana care face acțiunea reconvențională. Prin urmare, un proces reconvențional (*reconventionis processus*), respectiv acțiunea reconvențională (*actio reconventoria*, *actio reconventoria* sau *reconventio*) este, începând din dreptul roman până în zilele noastre, o acțiune deschisă de pârâțul vinovat contra pârâșului în fața aceluiași for de judecată (nu la un for superior), astfel încât pârâțul reclamat devine pârâș reclamant, iar cel care fusese pârâș reclamant se transformă în pârâț reclamat. În terminologia juridică de astăzi, persoana care deschide acțiunea reconvențională se numește pârâțul-reclamant reconvențional.

¹¹ În document apare *Caeo*, prescurtare de la *Caesareo*.

¹² Titlul *Instructio* e subliniat în original cu o acoladă, după două puncte în continuarea textului, fără a fi centrat sau prezentat pe un rând separat.

¹³ Jude modern, adică judele actual. Subliniere în textul latin.

¹⁴ Jude emerit, adică jude onorific, fost jude. Subliniere în textul latin.

¹⁵ Prescurtare în textul latin.

inhabitorum nominibus et in personis ill[ustrissim]um¹⁶ dominum Joannem Cloos a Cronenthal liberae regiaeque civitatis et sedis Saxonicalis Cibiniensis in praetactato Fundo Regio existentis judicem regium et nationis comitem, alias sacra caesareo-regiae apostolicaeque Majestatis ad excelsum Magni Principatus Tran[silvan]iae¹⁷ Gubernium consiliarium actualem, necnon egregium¹⁸ Joannem Teophilum a Reisenfels et Joannem Fridericum de Rosenfeld, hunc quidem dictae sedis Cibiniensis judicem, illum vero consulem provincialem, prudentem¹⁹ denique, ac circumspectum²⁰ cominum Michaellem Brantsch publicum ordinarium notarium provincialem ratione dictorum officiorum suorum in suis ipsorum propriis, ac reliquorum etiam totius Magistratus et communitatis praefatae civitatis Cibiniensis nominibus et in personis, penes obsequentissimam requisitionem admoneri faciunt medio nostri super eo, quod – quia iidem, ut querulantes, inchoative ab anno 1735 et deinde usque ad annum 1777 continuative contra praetitulatum Magistratum et communitatem Cibiniensem eiusque primarios et subalternos officiales graves de praepredicis sibi ipsis in suis personalibus et territorialibus /4/ juribus et jurisdictionibus suis de jure et antiqua consuetudine pacificoque usu ipsis competentibus et usque ad annum 1735 pacifice tentis, ac possessis, sed ex post diversis titulis et temporibus iis violenter turbati variis persuasionibus, comminationibus et durioribus subinde incaptivationum incarcerationumque stimulis a pacifico praehabito, quo reliquis etiam Fundi Regii incolis competeat, usu et possessores deterriti, ac tandem mera et absoluta potentia mediante sine iusta causa privati et spoliati sumpto ad regium in Transilvania Thesaurarium recursu medio ejusdem, tenore supplicis libelli suae Majestati sacratissimae de genibus supplices facti fuissent super eo preces, ut suis juribus et beneficiis ab antiquo pacifice praehabitis et possessis via facti illegaliter exturbati et spoliati ad exigentiam et praescriptum legum patriarum in integrum reponi et restitui clementer ordinaretur²¹, – ad ejusmodi querulantium exponentium expositiones et preces die trigesima Septembris anni ejusdem divus imperator Carolus VI excelso regio Gubernio cum acclusione memorialium rescribendo mandavit, ut assumptis praemissis precibus partibusque, quarum interest, debite auditis eandem [eidem] imperatoriae Majestati²² /5/ cum totali differentia casus, necnon rationum ambabus a partibus²³ proferendarum serie annexaque regii Gubernii opinione *Informationem* submitteret[.]

---

¹⁶ În document apare forma prescurtată *Illmum*, acuzativul singular de la *Illustrissimus*: preanobil, formă de adresare protocolară față de nobilii de condiție superioară, magnați, *proceres*.

¹⁷ Prescurtare în text pentru *Transilvaniae*. De aici înainte întregim tacit prescurtările comune.

¹⁸ *Egregius*, distinsul, formulă de adresare față de un nobil de condiție medie. „*Egregius*, ales, distins”. *Glosarul de termeni și expresii din documentele latine privind istoria medie a României*, [Colectivul de Istorie Medievală a Institutului de Istorie din Cluj], București, [1965], p. 62.

¹⁹ *Prudentus*, prudent, formulă de adresare față de un burghez.

²⁰ *Circumspectus*, prevăzător, formulă de adresare față de un burghez. „*Circumspectus*, chibzuit”, cf. *Glosar*, p. 30.

²¹ Aici se termină *Instrucțiunea*.

²² Greșeală în original; acordul gramatical corect este: *Eidem Imperatoriae Majestati*.

²³ Topica corectă: *a ambabus partibus*, de către ambele părți.

Qvo clementissimo regio rescripto desiderato fine frustrato praejudiciisque in eorum juribus et jurisdictionibus commodisque et emolumentis dietim accrescentibus ipsa necessitate dicti exponentes stimulati ab augusta Aula clementissimam medelam²⁴ obtenturi easdem preces cum subsecutorum aggraviorum et praejudiciorum annexione et eorum medelae exoratione ad eandem augustam Aulam recurrendo die tandem vigesima sexta Octobris anni millesimi septingentesimi quinquagesimi secundi ad excelsum regium Gubernium his formalibus rescriptum fuisse[t]²⁵ cum remissione demissarum precum, ut receptis iisdem precibus ipsummet regium Gubernium vel, si illi minus vacaret, per commissionem medio ejusdem regii Gubernii ordinandam adjuncto Resinariensibus Causarum Regalium direttore aut eius advocato auditisque partibus et earum documentis receptis causam eandem qverulosam cognoscere regiaeqve Majestati ulterius et benigne superinde resoluturae sufficienter instructam cum sua opinione submittere non differat.

A qvo termino, licet hujus clementissimi rescripti adaeqvatum complementum a parte qverulantium identidem sollicitatum fuisset, /6/ ac medio tempore particulae qvaedam resolutiones institutae quidem exstitissent, qvia nihilom[in]us²⁶ singula de illatis iniuriis damnisque et praejudiciis spoliatorum qverulantium qverelarum puncta adaeqvate revisa et cum documentorum plenitudine in forma²⁷ Apostolorum augustae Aulae uberius²⁸ resoluturae submissa non fuissent, hinc gloriosissime regnans imperatoria et regia Majestas die tricesima Januarii²⁹ anni currentis – actis et documentis in praeattacta qverulosa causa inter eosdem exponentes, ut qverulatos et spoliatos, et Magistratum Cibiniensem, ut eosdem Resinarienses et qverulantes e suis juribus personalibus et realibus jurisdictionibusque spoliantes subversante augustaeqve Aulae relatis executionis – dignata fuit totam istam controversiam fine ulterioris assumptionis et penitioris executionis ea lege ad excelsum regium Gubernium submittere, ut idem regium Gubernium ad exigentiam anteriorum benignarum ordinationum regiarum signanter vigesima sexta Octobris anni [1]777 eatenus emanatarum qverulatum Magistratum Cibiniensem ad jus suum qvalecunqve³⁰ contra³¹ qverulantem comunitatem Rosinariensem ejusque territoria et beneficia praetensa in via juris coram excelso foro guberniali comprobandum pro speciale *hoc casu invi[t]aret*³² *assignataqve*³³

²⁴ Corect: *medelae*.

²⁵ Greșeală în original: *fuisse*; corect: *fuisset*.

²⁶ Corect: *nihilominus*, nu mai puțin.

²⁷ Pentru consecvență, ar fi trebuit să fie *formâ*, pentru indicarea cazului ablativ.

²⁸ Ștersătură și corectură în text.

²⁹ În fapt, este vorba de un *-i-* scurt și de un *-i* lung redat sub forma *-j*.

³⁰ O particularitate greu de înțeles, care de altfel nu apare în mod consecvent, pentru că *e-*ul final din particula enclitică *-qve* nu este lung, ca în adverbele de manieră în *-ē*: tip *clementissimē*. Probabil se intenționează indicarea deplasării accentului pe penultima silabă, care era inițial ultima a cuvântului *qvalescum*.

³¹ Se indică cantitatea lungă a lui *-a* final din cuvânt.

³² În original: *inviaret*; corect, conform sensului și acordurilor gramaticale: *invitaret*. Poate fi o greșeală a copistului.

*Resinariensibus*³⁴ /7/ fiscali assistentia³⁵ sub Quadragesimali Periodo anni praesentis³⁶ causam illam assumeret et intra decursum unius anni pro justo et aeqvo inomisse decideret absqve eo, qvin ad deliberationem Universitatis Nationis Saxonicae in territoriali inter utramqve partem controversia pronunciatum reflectatur deliberatumqve illud taliter qvaerendum ad interponendam, ne fors partis alterutrius appellationem una cum actis processualibus in forma³⁷ Apostolorum pro suprema³⁸ revisione et decisione suae Majestati sacratissimae submitteret.

Re interea³⁹ penes determinationem gubernialem die tricesima Maii anni 1777 emanatam et utrisqve partibus intimatam permanente ordinatum fuisset et hoc per excelsum regium Gubernium praelaudato Magistratui die decima nona Februarii anni [1]782 pro effectuatione effectuatorum suo modo communicatum fuisset.

Qvoniam vero praetitulati⁴⁰ domini superius suo ordine declarati et admoniti qverulati tantum abest, ut postremae altissimae regiae ordinationi intra tempus fatale clementer praefixum et statutum satisfecissent causamqve repositionis in integrum sub Periodo Quadragesimali ad id ordinata⁴¹ contra exponentes qverulantes incaminassent prosequutiqve modo praemisso fuissent, ut potius in possessorio beneficiorum via facti qverulantibus adeptorum ad exitum usqve litis relictis impraesentiarum /8/ usqve obligationi et muneri suo actorali sibi notis ex rationibus respondere prorsus nolle comperiantur, unde praedeclarati⁴² exponentes penes assistentiam fiscalem sibi clementer attributam in forma reconventionis legales praelaudatos regium et sedis iudices consulemqve et notarium provinciales, ut supra medio nostri modo legitimo admoneri, ac una certificari curant in p[rae]sentiam excelsi regii Gubernii velut⁴³ in substrato negotio specialiter delegati fori ad octavum ab hodierno legitime computandum ad mentem et praescriptum altefati regii rescripti jus et justitiam recepturos et prot[ectionem]»⁴⁴.

Qva *instructio*⁴⁵ humillime recepta juratae nostrae obligationi penes legitimam eatenus exmissionem processuri die decima mensis praesentis Aprilis anni currentis⁴⁶

³³ Pentru consecvență, ar fi trebuit ca *assignataq[ve]* să se scrie *assignatâqvê*, pentru a se arăta că participiul *assignata* (predicatul ablativului absolut) este la cazul ablativ, iar pe de altă parte, prin adăugarea lui *-qve* enclitic, accentul se mută pe silaba *-ta* (inițial, ultima a cuvântului *assignata*). Inconsecvența este datorată intervenției altei mâini, care face adaosul marginal.

³⁴ Adaos marginal în text: ... *ciali* ... *Rosinariensibus*.

³⁵ Pentru consecvență, corect ar fi fost *assistentiâ* (cazul ablativ).

³⁶ Prescurtare pentru: *anni praesentis*, a anului prezent.

³⁷ Corect ar fi fost: *in formâ* (cazul ablativ).

³⁸ Corect ar fi fost: *pro Supremâ* (cazul ablativ).

³⁹ Aici, grafia *intereâ* nu ne indică un *-a* lung, – pentru că *-a* final din *interea* este scurt, fiind vorba de pronumele *id* în acuzativ neutru plural după prepoziția *inter*: i.e. între acestea, în mijlocul acestor lucruri –, ci faptul că accentul cuvântului se schimbă: *în-ter-ea*.

⁴⁰ Prescurtare; în original: *praetit*.

⁴¹ Corect ar fi fost: *ordinatâ* (cazul ablativ).

⁴² Corectură în original.

⁴³ Urmează, tăiat: *velut*.

⁴⁴ Prescurtare în original: *prot*. Aici se termină, de fapt, *Instructiunea*.

⁴⁵ Subliniere în text, cu acoladă.

primum et ante omnia ad praenominatum ill[ustrissi]mum⁴⁷ dominum nationis comitem insimul etiam consiliarium gubernialem actualem hic Cibinii in proprio hospitio repertum venisse obtentaque ibidem ad personalem conspectum adeundi licentia praeinsertam *instructionem* de verbo ad verbum perlegisse, consequenter his formulis responsum accepisse: «Intelligo et par peto»⁴⁸. Inde consequenter ad domum⁴⁹ magistratualet processisse ibique in pleno senatu aeqve obtenta intrandi /9/ et procedendi licentia eandem *instructionem* ibi quoque integraliter et viva voce perlegisse et responsum praenominatorum Joannis Georgii Honnamon pro consulis provincialis in absentia ob infirmitatem antefati ordinarii provincialis consulis officio ejusdem fungentis et in Magistratu p[rae]sentis, necnon sedis judicis Joannis Friderici de Rosenfeld et publici ordinarii notarii provincialis Michaelis Brantsch in haec verba per praenominatum sedis judicem nobis propositum recepisse: «Intelligimus et petimus par»⁵⁰.

Cujus modi admonitionis et certificationis seriem vestrae sacratissimae caesareo-regiae principali Majestati fide nostra mediante sub sigillis nostris usualibus manuumque propriarum nostrarum subscriptionibus rescripsimus eandem de reliquo Majestatem vestram sacratissimam quam diutissime⁵¹ feliciterque vivere glorioseque regnando permanere desiderantes.

Datum in libera regiaque civitate nostra Cibinii die decima currentis mensis Aprilis anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo secundo⁵².

His⁵³ [litteris] inferius a dextris scriptum erat: „Ejusdem Ma[jes]t[at]is vestrae”, inferius vero a sinistris: „humillimi perpetuoque /10/ fideles subditi”; tandem regii [homines]⁵⁴ taliter subscripserant a dextris: „Josephus Beregszás[z]i manu propria⁵⁵”, a sinistris autem „et Stephanus Irmay manu propria inclytae Cancelariae regiae provincialis Maioris Transylvanicae jurati scribae ad praemissa fideliter peragenda legitime exmissi”; tandem ad calcem: „Correcta per eosdem”. Erantque sigillis proscriptorum regionum subscribentium super cera rubra hispanica impressivae communitae et roboratae clauseque confectae et emanatae.

Parte vero ab altera intitulatio talis erat: „Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestati Domino Domino Josepho Secundo Dei gratia Electo Romanorum Imperatori semper Augusto, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque Regi etc. Archi-

⁴⁶ Prescurtare în original: *a.c.*, pentru *anni currentis*.

⁴⁷ Prescurtare în original: *Illmum*, în loc de *Illustrissimum*.

⁴⁸ Subliniere prin acoladă. Semnul : ar putea sta aici pentru ; , i.e. se indică continuarea ideii cu o nouă articulație logică.

⁴⁹ În original s-a șters și corectat din *Dominium*.

⁵⁰ Subliniat în text.

⁵¹ Îndelungat. Adverb de manieră indicat prin –ê: prin urmare, nu cât să trăiască, ci cum să trăiască !

⁵² Aici se încheie scrisoarea Guberniului către împărat. Urmează descrierea însemnelor de autenticitate ale scrisorii guberniale.

⁵³ Se subînțelege: *His litteris*.

⁵⁴ Se subînțelege: *Regii homines*.

⁵⁵ Prescurtare: *m.p.* pentru *manu propria*, cu propria mână.

Duci Austriae, Duci Burgundiae etc. Haereditario Magno Principi Transylvaniae, Comiti Tyrolis, Goritiae et Siculorum Domino Domino Clementissimo”.

Expost hunc in modum apertae: „Anno 1782. appertae per Antonium Horváth de Magyar Zsákod registratorem gubernialem manu propria”.

Qvibus exhibitis sequentem praenominatus procurator regio-fiscalis instituit contra praementionatos incausam attractos actionem:

/11/ „Anno 1782. die decima nona Aprilis Cibinii sub confluxu excelsi regii Gubernii levata.

Pro intrascriptis qverulantibus spoliatis Resinariensibus assistens fiscalis procurator Antonius Gál de Hilib.

Pro intrascripto autem illustrissimo domino nationis comite iudiceqve regio sedis Cibiniensis et insimul actuali consiliario guberniali, item Magistratu Cibiniensi intrascripto etc.”.

Suprascripti Resinarienses inhaerendo firmissime atefato novissimo regio rescripto, qvia suprascripti domini qverulati nec atefato benignissimo regio rescripto die tricesima Januarii anni currentis emanato, die decima nona Februarii cum iisdem penes benignum guberniale decretum suo modo cum illis communicatum, sed nec subsecuto adursorio, prout nec qverulantium ante octo dies praemissa legitima admonitione moti, altissime proscripta modalitate jura sua erga acceptata a qverulantibus territoria sua usqve ad annum 1735 pacifice tenta et possessa eorumqve beneficia territorialia a qverulantibus mera et absoluta potentia mediante occupata, hic coram regio excelso Gubernio comprobassent, qverulantes autem suis hic sub littera I. exhibitis inquisitoriis solemniter emanatis sufficienter probarent et praehabitu pacificum possessorium et subsecutam violentam occupationem et /12/ ademptionem petunt humillime eorum in integrum fiendam cum omnium damnorum expensarumqve et fatigiorum per praetactam occupationem causatorum et causandorum restitutionem adjudicari exequendorumqve executionem ordinari et probari rei⁵⁶.

Pro suprascriptis reconventis:

Pro qverulatis incausam attractis procurator legitimus Andreas Körösi de eadem, per qvem cum protestatione servatisqve de iure servandis ob homagiale altissimi mandati obsequium eas omnes, qvas de jure legales sonticas inqve patriis legibus radicatatas haberent, tam contra forum qvam actoratum⁵⁷, ut et processum exceptiones omittendo reservandoqve exceptiones contra producta fors qverulantium in rei merito rite et de lege opponendas pro hic et nunc observant:

”Primo. Qvamvis sua Majestas imperatoria sacratissima in clementissimo mandato suo regio sub tricesima mensis Januarii anni currentis emanato et per sic dictos qverulantes citato benigne jubere dignata sit *in via juris*⁵⁸ eorum excelso hocce foro guberniali procedendum esse”:

---

⁵⁶ Prescurtare pentru *rei*, vinovații.

⁵⁷ „*Actoratus*: ius, conditio, facultas, officium, causa actoris; *felperesség*, *perelhetőség*”. Antonius Bartal, *op. cit.*, p. 10, col. 2.

⁵⁸ Sublinieri în text, aici și mai jos.

*Via autem juris*⁵⁹ demandata id ipsum requirit, ut querulans suam exhibeat querelam et quidem iuxta *Decreti Tripartiti* partis 2^{dae} [secundae] titulum 26um [vigesimalium sextum] specificam eamque ad ductum Approbat[um] Constitut[ionum] partis 3^{tiae} [tertia] tituli 8^{vi} [octavi] articuli primi omni, quo /13/ meliori potest, possibili modo comprobet.

Nihilominus tamen querulantes Resinarienses nullum specificum aliquem querularum suarum casum et allegatorum injuriorum denominationem exhibent aut excelso foro proponunt, ad quae querulati directe et in via juris respondere, atque in casu, ubi de lege necesse videbitur, producere possint, sed innominatam et indeterminatam eamque generalem porrigunt querelam, ad quam nec querulati commode respondere et se defendere, neque iudex rectum et congruens iuxta superius citatam legem decretalem ferre potest inter partes iudicium.

Exponunt enim:

„2do [Secundo]. Quod inchoative ab anno 1735. et deinde usque ad annum 1777. graves injurias, graviora praejudicia sibi ipsis in suis personalibus et territorialibus iuribus et jurisdictionibus suis de jure et ab antiqua consuetudine pacificoque usu ipsis competentibus et usque ad annum 1735. pacifice tentis, ac possessis, sed expositis diversis titulis et temporibus iis violenter turbati variisque persuasionibus, comminationibus et durioribus subinde incaptivationum et incarcerationum stimulis etc. deterriti mera et absoluta potentia mediante sine justa causa turbati et spoliati essent etc.”

/14/ Sed quatenus sint illa praejudicia, quae gravamina, quae injuriae non exponunt, nec specificant, quandoquidem *via iuris*⁶⁰ illa exponenda et explananda, ac specificanda jubet cum declaratione: Qualiter? Quomodo quisquid? Quando? Quaeve praejudicia in eorum iuribus, jurisdictionibus, *commodis et emolumentis dietim*⁶¹ (uti exponunt) accreverunt?

Et hoc quidem eo magis:

„3^{io} [Tertio]. Quod ipsi querulantes sic dicti in hacce moderna eorum certificatione dicant et exponant medio tempore particulares quasdam resolutiones institutas fuisse”:

Quia nihilominus singula de illatis injuriis damnisque et praejudiciis spoliatorum querulantium querularum puncta adaequate revisa non fuissent, ut ergo in *via juris* ab imperatoria Majestate praescripta specificare debeant vel ipsa querulantium expositio a natura sua requirit: Quatenus sunt particulares illae resolutiones? Quae adhuc restant, quae adaequate revisa non fuerint? Alias, ut praemissum est, iuxta *Dec[reti] Tripart[it]i* par[ti]s 2. [secundae] t[itu]l[us]i 26. [vigesimalium sexti] & [paragrap[hu]m] 5um [quintum] absque expressionibus istis iudex inter partes rectum congruensque iudicium administrare non poterit, sicuti enim actio justa tuenda semper est, ita acquisitio⁶² indeterminata audiri et terminari non potest. Debent itaque querulantes, si /15/ in via juris

---

⁵⁹ Subliniere în text.

⁶⁰ Subliniere în text, aici și mai jos.

⁶¹ Completare marginală: *Commodis et Emolumentis Dietim*.

⁶² „Acquisitio: actio, petio, criminatio; *kereset*.” Antonius Bartal, *op. cit.*, p. 8, col. 1.

procedere et rectum iudicium audire volent, qverelas ipsorum tam *personales*, quam *reales*⁶³ sic dictas specificare, *qvaenam sint illae personales, qvae reales* ?⁶⁴. An illae et eadem, qvae anno 1777. die tricesima Maij nroq [numeroqve] 5916. revisae, decisae, superatae, atq[ue] sopitae habentur, aut vero aliae diversae ?

Excelsum enim Gubernium regium sub 30ma [tricesima] Maij 1777. nroq [numeroqve] 5916. gravamina contra qverulatum Magistratum coram excelso regio Gubernio et excelso etiam Thesaurariatu regio per eosdem qverulantes Rosinarienses proposita medio ordinatae e gremio sui excelsae commissionis investigari facere punctuatimqve perpendere et, qvoad omnia proposita, atqve investigata, suam determinationem gratiose facere dignatum erat.

Si itaqve qverulantes Rosinarienses nunc etiam illa, qvae tunc judicialiter investigata, ruminata et discussa, atqve sopita erant, resuscitare et refricare intendunt aut (prouti in certificatione scribunt)⁶⁵ non in omnibus *adaeqvate revisa fuissent*⁶⁶, explanent, explicant, atqve specificent semet ipsos: Qvaenam sunt puncta illa, qvae *adaeqvate revisa* et ruminata non fuissent ? Nam qverulati ratione earundem, qvae tunc stabilita, sopita et superata esse dignoscuntur, referunt sese ad gratiosam, justissimam, legalem adaeqvatumqve excelsi regii Gubernii determinationem, nisi nova in eversionem gratiosae illius determinationis gubernialis /16/ aduxerint documenta eandem subvertentia, tunc enim reservant contra eadem nova producenda argumenta de jure reservanda.

Sin autem alia et nova sunt gravamina, nova praejudicia nunc praetensa et pro illis incti [incausam attracti] qverulati certificati essent, ut illa etiam per specifica declarentur, *via juris a sacratissima sua Majestate demandata*⁶⁷, leges item, ac defensa a inc[ausam attract]orum iudiciumqve cynosura⁶⁸ requirunt, alias enim, ut supra, nec qvaerulates [qverulati]⁶⁹ incausam attracti se se com[m]ode defendere, nec iudex rectum et congruens iudicium ferre poterit.

Porro: „4to [Qvarto]”. Essent plane plurima tam in certificatione qverulantium quam levata talia, qvae naturae rei *viae juris praescriptae*⁷⁰ et praesenti processui contraria et in subiecto contradictoria adeoque qverulatos absqve sufficienti causa criminantia sunt, utpote:

---

⁶³ Sublinieri în text.

⁶⁴ Completare marginală a acestei propoziții, notată de altă mână, cu alt scris.

⁶⁵ Paranteză în original.

⁶⁶ Subliniere în text, aici și mai jos, ceea indică citarea formulării reclamanților.

⁶⁷ Subliniere în text.

⁶⁸ *Cynosura* = 1. coadă de câine, în sens propriu în limba greacă; 2. Steaua Polară sau Steaua Nordului, stea din constelația Ursa Mică (Carul Mic); 3. numele nimfei care l-a alăptat pe Zeus; 4. far, ghid, busolă, punct de orientare sau persoană care ghidează. Aici am tradus prin regulamente, deci prevederi legale. Mai exact, vezi: Antonius Bartal, *Glossarium mediae*, p. 193: „*Cynosura*, -ae, regula, norma, lex, linea” (aliniat de lege).

⁶⁹ Greșeală în original; corect: *qverulati*.

⁷⁰ Subliniere în text.

„1mo [Primo]. *Qvod incausam attracti qverulati contra exponentes qverulantes causam repositionis qverulantium in integrum non incaminassent*”⁷¹:

Sed quis unquam vidit glaciem in igne ? Qvis unquam vidit, ut incausam attractus et qverulatus, in causa contra ipsum mota pro qverulante actore contra se ipsum agat ?

Et: „2do [Secundo]. *Qvod ipsi qverulantes agerent actione reconventoria*”:

Cum quidem reconventa actio tunc et ibi locum habet, ubi reconveniens antea inc[ausam attract]us erat – hic autem Resinarienses /17/ nunquam incausam attracti, sed semper actores et qverulantes fuerunt –, his tamen velut parvum ad causae meritum facientibus pro ocio rei acceleratione benignique mandati regii complemento omissis petunt, ut supra qverulantium qverelarum momenta specificae et cum sufficiente declaratione exponi, ut de illis omnibus specificandis et denominandis ipsi quoque qverulati respondere, producere et sese in via juris defendere altissimoque mandato clementissimo regio viam juris praecipienti a parte ipsorum satisfacere possint reservando contra citatum tantum, sed non productum et neque adhuc communicatum sub F qverulantium instrumentum et alia per eosdem exhibenda reflectendi et excipiendi facultate et protestandi.

Spoliati Rosinarienses ad obmotam declinatoriam 4 punctis complexam et in complementum regii rescripti loco responsionis meritaliter iudicio, ac inusitata formalitate propositam exceptionem eiusque annullationem reponunt in sequentibus, et quidem:

Qvoad primam observationem, dicunt:

Errare /18/ observantes et in *observationis* modo, et in *observationum obiectis*⁷², enim vero non ita est qverulantes Roschinarienses qverelarum suarum casum injuriarumque denominationem nullam exposuisse; consequenter: reconventionis *actionalem libellum*⁷³ talem esse, ad quem in via iuris nec *qverulati directe respondere, nec in contrarium* producere possent, consequenter qverelam actorum innominatam eamque indeterminatam esse, ad quam nec qverulati commode respondere seseque defendere, neque iudex rectum inter partes iudicium ferre posset.

Enim vero: 1mo [Primo]. Qverelarum injuriarumque et damnificationum specificum casum ab anno 1735. usque ad 1777. iteratis vicibus tam augustae Aulae quam excelsae Camerae, quam etiam excelsis regiis gubernialis et thesaurariali consiliis cum sufficiente et specifica casuum declaratione exhibuerunt, spoliati Roschinarienses et illinc cum incausam attracto⁷⁴ Magistratu Cibiniensi semper fuerunt suo modo communicata habetque ea omnia in suo Archivo et haec est ratio, quod spoliatis Roschinarsibus virtute requisitorii mandati ea omnia singillatim in authenticis paribus communicaverint et sub proprio Magistratus sigillo in festo Omnium Sanctorum in /19/ in anno 1776. erga solitam taxam iisdem qverulantibus

---

⁷¹ La subpunctele 1 și 2 ale punctului 4, sublinierile în document indică citate.

⁷² Sublinieri în original.

⁷³ Aici și mai jos, sublinieri în text.

⁷⁴ *Incausam attracto*, cu pârâtul (ablativul sociativ).

Roschinariensibus extradederint. E quibus, nisi scienter ignorare velint, luculenter sciunt sequentia:

1mo [Primo]: In anno 1736. decima tertia Martii ad excelsum regium Gubernium de querelis Roschinariensium cum eodem Magistratu communicatis eidem excelso Gubernio in hunc modum respondisse:

„Accepimus homagiali veneratione copialiter nobis ab excelso regio Gubernio communicatum sacratissimae suae Majestatis mandatum unacum episcopi Valachici baronis a Klein, necnon i[n]habitorum Reschinariensium memorialibus suae Majestati porrectis”⁷⁵.

E quibus constat: eidem incausa attracto Magistratui querelas omnes *fuisse*⁷⁶ de factis ad spoliolum damnificationesque et praejudiciosas injuriationes medendas directas et earum vigore querebant quidem Roschinarienses post comprobatum *factum*⁷⁷ primum et ante omnia restitutionem in integrum et a consimilium irrogatione regalem protectionem.

Querelae autem erant:

Primo: Quod consul Cibiniensis Joannes olim Szász placido allectu eousque per Roschinarienses pacifice exercitum et usitatum educillandi jus taliter involare, ac imminuere coepisse, ut unum alterumve vas /20/ vini in ejusdem consulis usum dicta communitas Roschinariensis ad honestam eius requisitionem educillasset; illo vero ex hoc mundo migrante eius successor temporis lapsu severioribus quoque mediis totum ius popinae in communitate Roschinariensi sine omni justo titulo ademisset et in proprios usus convertisset et successive coram deduxisset, ut iam Roschinarienses nec ad privatos proprios usus, nec ad eventuales nuptiales, baptizmales et exeqviales necessitates vina, crematum, cerevisiam et mulsum *in pagum aliunde inferri liceat*⁷⁸, nisi omnia de popinis Magistratus elevato pretio emere cogantur.

Praeterea: 2do [Secundo]. Quod, licet pagus Valachalis Rosinarae in Fundo Regio sedeque seu *territorio*⁷⁹ Cibiniensi situs eiusque incolae ab antiquis temporibus semper iisdem juribus et jurisdictionibus judicialibus et territorialibus consuetudinibusque moribus Valachalibus competentibus usi fuissent, quibus reliquorum villarum Saxonicalium regalium et Valachalium eorum geniis competenter utuntur, Magistratus nihilom[in]us⁸⁰ Cibiniensis ab anno cum primis 1736. inchoative his omnibus eosdem via facti spoliavit.

Signanter autem: *3tio [Tertio]*. In anno 1735 verno tempore eosdem miseros pecuarios et pecuarios ab omnibus locis pascuorum penes solvendam de iis *quinqvagesimam* seu *terragium* a saeculis /21/ pacifice tentorum via facti eisdem privassent et novo pro iis in H.Fl.is [Hungaricalibus florenis]⁸¹ 200. annuis taxis

---

⁷⁵ Sublinierea în document constituie un citat.

⁷⁶ Adăugat deasupra rândului.

⁷⁷ Subliniere în textul latin.

⁷⁸ Comentariu marginal, notat de aceeași mână care a făcut corectura anterioară.

⁷⁹ Subliniere în textul latin.

⁸⁰ Corect: *nihilominus*.

⁸¹ Prescurtare pentru *Hungaricalibus florenis*.

solvendis subiecissent, cui tamquam eousque inusitato novo oneri, quia sese submittere noluisse, 20. senatores pagi totam communitatem repraesentantes nec citatos, nec jure convictos in eorum praesentiam magistratuali potestate accersitos in curia praetorali medio satellitum via facti incaptivari, vinciri vincitosque in sqvallidos et publicos civitatis et sedis carceres coniiici et ibidem tam dire macerari fecisset, donec e vinculis super solvenda tunc noviter et v[i]olenter⁸² imposita pascui taxa de se se obligatorias ab iis violenter extorsissent taliterque in Hungaricalibus florenis 200. introductam pascui taxam successive ita auxissent, ut iam ab anno 1770. hoc titulo ab iis Rflni [Rhenani floreni]⁸³ 329. xri [cruciferi]⁸⁴ 10. annuatim exigerentur et in civitatis usus converterentur et Roschinarienses ex iis non participarentur.

Insuper: *Qvarto*⁸⁵. Inter eos aeqve, ac Saxones villanos viguisse forum villanum, ubi tam judicialia quam oeconomialia [per] judicem pagensem, ac juratos et 40. viros pro communitatis commodo et mutua pace tractabantur *et ordinariae mulctae desummebantur*⁸⁶, sed hac quoque jurisdictione iidem⁸⁷ qverulantes via facti privati sunt. *Qvinto*⁸⁸. Beneficium glandinationis e sylvis /22/ qvercinis et faginis habuerunt, seb [sed]⁸⁹ ab usu glandinationis privarunt et, nonnisi erga taxam civitati solvendam S.V. [sui valoris]⁹⁰ porcos ad easdem admittunt, cum tamen antea pro usibus localium incolarum Roschinariensium liber fuisset usus glandinationis gratuitus.

*Sexto*⁹¹. Robottam tam manuariam quam currulem et itinerariam antea nonnisi spontaneam et honorariam eamque moderatam praestari solitam pedetentim commutarunt in obligationem coactivam jobbagionalem et, utut miseri alpestres frumentis localibus destituantur, hoc tamen non attento iam ab aliquot annis panem quoque antea dari solitum substrahere caeperunt adeo, ut subinde fame quoque intra robottas praestandas enerventur.

*Septimo*⁹². A biennio et triennio meliora loca pascurorum illis prius adempta et erga taxam elocari incepta ab iis totaliter adimere coeperunt eo cum argumento injuriarum, ut pro taxa quoque pascui violenter introducta iam non iis, sed extraneis Tiliskaiensibus, utpote Kákovaiensibus et Talmatsiensibus, ac aliis elocare soleant eosque pro alpibus supplicantes in suis precibus exaudire recusent, unde cogantur alii ad incitas redigi, alii vero ad /23/ remotiora loca oves suas depellere. Ut autem intelligi possit distincte, quod idem i. [inclytus]⁹³ Magistratus, qvot in specie loca et montes a Roschinariensibus

⁸² Recte: *violenter*.

⁸³ Prescurtare pentru *Rhenani floreni*.

⁸⁴ Prescurtare pentru *cruciferi*.

⁸⁵ Subliniat cu o acoladă.

⁸⁶ Completare marginală în dreapta paginii: *et ordinariae mulctae desummebantur*.

⁸⁷ Cuvânt adăugat deasupra rândului.

⁸⁸ Subliniat cu o acoladă.

⁸⁹ Greșeală în original: *seb*. Corect: *sed*.

⁹⁰ Prescurtare pentru: *sui valoris*.

⁹¹ Subliniat cu o acoladă.

⁹² Subliniat cu o acoladă.

⁹³ Prescurtare: *Inclytus*.

occupaverit *intra metas villae Valachalis Roschinar situatos*⁹⁴, ignorare non potest, quia annuatim singulos ipsemet inclutus Magistratus erga censum ipsis Reschinariensibus et etiam extraneis a tempore occupationis semper elocavit proventusq[ue] eorum ipsemet percepit, consequenter, ut interim coram excelso quoque foro constet uberius exhibendo ante confectam tabellam topographicam sub M., eadem nunc quoque determinant hunc in modum: (M)⁹⁵.

1mo [Primo.]

*Loca occupata*⁹⁶ ab oriente incipiente et versus meridiem et occidentem, ac septentrionem circulando declarantur sic:

1mo [primo]. *Lunka Roschinaruluj*⁹⁷ intra Dumbrava Mare si Dumbrave, pe hel mare alias (*narcissen Wiesen*)⁹⁸ unacum sylva viridi (*junge Vald*) cum duabus molis farinaceis penes pagum cum 6. rotis sursum volventibus lanariis, praeter partem sylvae viridis a Lunka Roschinaruluj usque ad antiqva sex signa metalia territoria Cibiniensium et Rosinariensium ab invicem dividentia⁹⁹ et distinguentia cum *Paro Rosu* et locis molarum papyracei et *Munt-Mehl*¹⁰⁰ seu duarum molarum farinacearum cribroriarum cum eiate parte sylvae viridis /24/ 3. vineae (*Viele Putenyeilor*) dictae cum terris arabilibus nunc erga censum a Roschinariensibus elocari solitis usque ad viam publicam a Michelsberg ad Poplaka ducentem cum vineis intra Riu Kalbán et Reschinar, ac sylvam Kalbán sita, trium insuper molendinorum loca cum totidem molendinis, quarum tertium lanarium contusorium infra Roschinar, primum pariter et secundum farinaceum, ambo duarum rotarum, una denique in meditullio alpium penes fluviolum Sadensem versus Talmáts decurrentem extractum et situatum ab iis ante biennium via facti occupatum et erga 25. Rhenanorum florenorum annuam taxam tribus incolis Roschinariensibus elocari coeptum.

2do [Secundo]. Alpium¹⁰¹ et locorum pascuorum nomina sunt sequentia, et quidem incipiendo versus meridiem: Buxa, ubi est *Ovile, Sztina*¹⁰² dictum. 2. penes *Iszvor Buxi, Tomnatik*. 3. *Malaitzel*. 4. *Kukulio*. 5. *Nan*. 6. *Gross*. 7. *Muntsel*. 8. *Batrina din Mislok*. 9. *Batrina*. 10. *Batrina hel din Szusz*. 11. *Pitsoru Dusi*. 12. *Rosdesd*. 13. *Szerbanyei*. 14. *Kinaje* Kinesorum, seu Judicum Alpes. 15. *Cintru* per i. [inclutum]¹⁰³ Magistratum Tiliskaiensibus sedis Szelistye incolis pro 100 Florenorum annua /25/ taxa ab annis circiter 14. elocari solita 16. Nyikulest hel mik 17. Nyikulest hel mai mare 18. *Kosztasze* 19. *Bessenyo* 20. *Ontsese* 21. *Kapu Bobes, Kúvoralírol* Poplakensibus elocari solita. 22

⁹⁴ Subliniere în text.

⁹⁵ Notăție marginală: M, cu trimitere la tabela respectivă.

⁹⁶ Subliniere prin acoladă, sub formă de titlu.

⁹⁷ Sublinierea toponimelor în original.

⁹⁸ În limba germană, în paranteză, în original. *Narcissen Wiesen*, poienile cu narcise.

⁹⁹ Greșeală în original: *dividentia*.

¹⁰⁰ Subliniere în text.

¹⁰¹ *Montes* înseamnă munți mai mici, muncei, dealuri; *Alpes* sunt munții înalți.

¹⁰² Aici și mai jos, toponimele sunt subliniate în text.

¹⁰³ Prescurtare: *Inclutum*.

*Bukure 23. In confiniis Valachiae, ubi comanda seu vigilia limitaneorum militum Beleo, ubi ligna magazinalia pro civitate Cibiniensi secantur, et per fluviolum Vale Kolugeri dictum versus Poplakam et Roschinar demittuntur. 24. Plese 25. La intre Szaduri 26. Nyegován Máre. 27. Nyegován Mik. 28. Zimbru. 29. Klebutset. 30. Zinda*¹⁰⁴.

Qvoad secundum inclytus Magistratus negat se scire praejudicia, gravamina item et injurias spoliatis Resinariensibus¹⁰⁵ ab anno 1735. inchoative et usque ad annum 1777. continuative illatas et ideo petit exponi et specificari eadem praejudicia et gravamina cum sufficienti declaratione: qvaliter ? qvomodo ? qvis ? qvid ? qvando ? qvaeve praejudicia ? ipsis spoliatis violenter illata et hactenus jugiter continuata extiterint ? Sed miseri Roschinarienses hanc qvoqve ignorantiam allegatam dicunt esse affectatam, qvia eadem tam in binis anno 1735. augustae Aulae porrectis et consequenter cum inclyto Magistratu communicatis supplicibus libellis, qvam in subseqvis qvoqve annis 1736. 1752. 1759. 1773. 1777. porrectis et cum inclyto Magistratu communicatis, consequenter in Archivum Cibiniense illocatis memorialibus /26/ constant evidenter, nihilominus qvod constare possit, uberius excelso qvoqve foro illa omnia compendiose reiterantur in sequentibus:

1mo. Communitas Valachalis pagi Roschinar in Fundo Regio sedeque Cibiniensi sita ad instar reliqvorum pagorum in Fundo Regio existentium omnibus territorialibus beneficiis et emolumentis, qvibus reliqvi pagi Fundi Regii pro diversitate situum et natura locorum utuntur et fruuntur, juribus item et jurisdictionibus ipsis competentibus usque ad annum 1735. usa et gavisa fuit et in iis conservata, sed per praefatum inclytum Magistratum ab anno 1735. inchoative et subseqventer continuative his omnibus via facti spoliavit inqve proprios *usus*¹⁰⁶ commodumque civium Cibiniensium convertit.

Consequenter: 2do. Idem Magistratus Cibiniensis omnem ab eadem communitate Roschinariensi inter eos a saeculis vigentem villanam jurisdictionem via facti ademit illamque immediate dominali jurisdictioni sibi arrogatae subegit internisqve et externis territorialibus proventibus et emolumentis privavit, loca pascuorum et sylvarum aquar[um]qve¹⁰⁷ cum eorum emolumentis antea per eand[em]¹⁰⁸ communitatem ad instar reliqvorum Fundi Regii pagorum libere tentis eosdem spoliavit, pro singulis unius cubuli agris 17 1/2 Cruciferorum taxam /27/ annualem imposuit eamque jugiter desumi curavit.

Concomitanter: 3^{io}. Prata eorum et faeneta, usque ad annum 1735. adinstar reliqvorum Fundi Regii incolarum pacifice usuata ab iis occupavit, faenetaque defalcata et fruges congestas asportari fecit et in civitatis usum convertit.

4to. Sylvarum etiam glandiferarum a memoria hominum pacifice usuatarum emolumentis et usibus idem Magistratus privavit.

¹⁰⁴ Numele acestui munte este scris în multe forme: *Zsmda, Zsmida, Zumida*, în *Transmissionales*, p. 586-589.

¹⁰⁵ Completare marginală: *Spoliatis Resinariensibus*.

¹⁰⁶ Cuvântul *usus* e intercalat deasupra rândului.

¹⁰⁷ Prescurtare pentru *aquarumque*.

¹⁰⁸ Prescurtare pentru *eandem*.

5to. Ad instar reliquorum Fundi Regii incolarum *incolarum*¹⁰⁹ ad nullam robottam praestandam usque ad annum 1735. compellebantur, abinde vero subinde ad duras robotas gratuitosque labores praestandos per eundem Magistratum compelluntur, plerumque in similibus robotis praestandis etiam dura fame macerantur.

Qvoad 3^{tium}, objicit idem Magistratus se nescire per medio tempore factas resolutions, qvae injuriae et damnificationes Roschinariensium mansissent irrevisae, qvae in gratiosa excelsi regii Gubernii die 30ma Maii anni 1777. numeroque 5916. emanata determinatione comprehensa non fuissent.

Ad qvam objectionem miseri Roschinarienses declarant obsequentissime:

1mo. Omnes qverelas ab anno 1735. inchoative porrigi caeptas et postea succesive

/28/ continuatas fuisse de praehabito possessorio et subsecuta privatione et occupatione adeoque de quaestione facti non juris, revisiones autem de facto nullae unquam fuerunt, sed semper de jure, cum tamen prius cognoscendum erat factum eoqve cognito et comprobato debebat ferri iudicium simpliciter de supplicata restitutione in integrum, qvae nullibi in serie revisionis attactae fuerant.

Accedit his: 2do. Qvod ad preces spoliatorum Roschinariensium regiae Majestati porrectas, die 26ta Octobris anni 1752. tale supervenit ad excelsum regium Gubernium benignum rescriptum cum communicatione antea porrectarum Roschinariensium precum, qvod easdem qverelas assignata Roschinariensibus fiscali assistentia receptisque omnibus documentis partium et opinione guberniali annectendis submittat. Sed utut institutae fuerint particulares quaedam revisiones, in complementum nihilominus nunc laudati rescripti regii nec documenta partium, nec superinde factae resolutiones suae Majestati ulterius de iis resoluturae submissae sunt et in his consistit explanatio eorum, qvae in certificatione scripta sunt, adaeqvate non revisa, vel qvae revisa quidem fuerunt, sed augustae Aulae ulterius de iis resoluturae /29/ submissae non fuere.

Qvoad 4^{tum} urget inclytus Magistratus, qvod miseri qverulantes Roschinarienses tam in certificatione eorum quam in levata plurima inseruissent, talia, qvae *naturae rei, praescriptaeqve viae juris*¹¹⁰, ac praesenti processui contraria inqve uno subjecto contradictoria. Inclytumqve Magistratum criminantia essent, tum ideo, qvod repositionem in integrum nunquam sollicitassent, tum deniqve ideo, qvod qverulantes *actione reconventoria*¹¹¹ *agerent*¹¹², cum tamen reconventa actio tunc et ibi locum habet, ubi reconveniens antea incausam attractus erat. Roschinarienses autem semper actores, nunquam incausam attracti fuissent.

Ad qvae iidem Roschinarienses dicunt: Inclytus Magistratus in hoc puncto complexas assertiones et respective indignam accusationem tamquam ad complementum

---

¹⁰⁹ În original figurează de două ori cuvântul *Incolarum*. Însuși copistul a sesizat că este vorba despre o greșeală de scriere, existentă în originalul copiat, motiv pentru care a doua oară cuvântul a fost interpunctat de către copist.

¹¹⁰ Subliniere în text.

¹¹¹ *Actione Reconventoria* sau *reconventio*, acțiunea reconvențională este o acțiune deschisă de pârâțul vinovat contra pârâșului în fața aceluiași for de judecată; contestație.

¹¹² Subliniere în text.

altissimi rescripti die 19na Februarii cum eodem inclyto Magistratu communicati nihil facientes imo illud remorantes esse et ob hoc petunt humillime nec assumi, nec attendi, sed, qvia vigore benigni rescripti regii praelaudati querulato Magistratu positive demandatum fuisset, ut jus suum qvalecunqve contra communitatem Roschinariensem ejusqve territoria et beneficia praetensa in via juris coram excelso regio Gubernio comprobet et per hoc actoratus¹¹³ eidem attributus /30/ fuisset et ad hoc binis gratis gubernialibus decretis ammoniti consequenter actoratum contra Roschinarienses consecuti fuissent, nihilominus praetensa sua jura comprobare neglexissent, miseri autem spoliati Roschinarienses suarum qverelarum momenta praehabitu qvippe usqve ad annum 1735. pacificum possessorium et via facti secutam occupationem cum sufficienti declaratione specificassent et iam antehac suis inqvisitoriis comprobassent, expectant ad ea, tamqvam non¹¹⁴ in quaestione juris, sed in quaestione facti fundata directam responsionem et nisi haec legibus et regio rescripto conformiter fuerint praetensaqve eorum jura sufficienter comprobaverint, orant demisse universorum via facti ademptorum et occupatorum indilatam restitutionem sibi iuxta levatam¹¹⁵ adjudicari. Caeterum res protestantur.

Pro praetensis incausam attractis qverulatis Magistratu qvippe et communitate Cibiniensi:

Ad primam Roschinariensium positionem in eaque contentorum 7. punctorum sectionem illam - qvam ita subsumunt: „Scribitur eqvidem a parte Roschinariensium qverelarum, injuriationum et damnificationum specificum casum ab anno 1735. usqve ad annum 1777. iteratis vicibus tam augustae Aulae qvam excelsae Camerae, qvam etiam excelsis /31/ regiis, guberniali et thesauriali Consiliis cum sufficienti et specifica casuum declaratione exhibuerunt spoliati Roschinarienses¹¹⁶ etc.” – reponitur: ipsi Roschinarienses norunt quid et qvalia augustissimae Aulae, excelsae Camerae, excelsis item praelaudatis Consiliis exhibuerunt et submiserunt adeoque eo qverulatos inviare nec debent, nec possunt, qvia haec incausam attractis non communicarunt, nunc autem in via juris agere volunt, denominent et expriment ad ductum superius citatarum legum, qvae autem incausam attractis communicata sunt, modo per qverulantes et qvae Roschinarienses ex Archivo magistratuali exceperunt, atqve hic sub F.¹¹⁷ transposuerunt, illa nunc juri substrata praejudicia in se continent nulla, cum nihil aliud par istud in se contineat, nisi copiam inqvisitorio-relatoriarum in anno 1738. confectarum et coram excelsa etiam delegata Commissione guberniali anno 1777. productarum, atqve per diversas manus absqve omni authentia pro notitia tantum privata notatarum, descriptam, ut exhibiti illius paris sub F. conclusum¹¹⁸ testatur in verbis: „Praescriptam copiam

¹¹³ Actoratus, calitatea de reclamant.

¹¹⁴ Urmează o intercalare marginală: non in Quaestione Juris, sed in Quaestione facti.

¹¹⁵ Levata, ședință de judecată.

¹¹⁶ Text subliniat în originalul latinesc.

¹¹⁷ Referință reluată în marginea din dreapta, cu trimitere la anexa F.

¹¹⁸ Notăție marginală în dreapta paginii: F.

*extradandam duximus*¹¹⁹, atque ideo instrumentum illud velut transumptum copiae simplicis in jure et foro contradictorio vim probandi habet nullam, nisi juxta § 82. B. /32/ instructionis ipsae, etiam originales (ut et illae collaterales, adeoque in iudicio simplices et vi probatoria velut unilaterales destitutae) producantur.

Si tamen Roschinarienses ad responsionem Magistratu sub 13ta Martii 1736. ex regio Gubernio factam – quae incipit: „*Accepimus homagiali veneratione*” etc.¹²⁰ – sese referunt, in illa pariter expositione nihil specifici habetur, sed omnia generali termino complectuntur neque allegatae spoliationes habetur mentio aliquae, adeoque nisi Roschinarienses nunc in cursu causae exhibuerint, ad relegationes similes nec incausam attracti respondere, nec iudex aequum et stabile iudicium ferre poterunt, sequaciter gratis et sine omni proba scribitur: *Reschinarienses post comprobatum factum primum, et ante omnia restitutionem petiisse*¹²¹.

Quod porro specificatas attinet casus reflectitur, et quidem:

Ad primum, tota haec difficultas ratione educillii ex litteris Mathiae quondam Regis privilegialibus (productis etiam tunc modernis inquisitoriis) in anno 1777. per excelsum regium Gubernium superata habetur, adeoque, nisi ad eversionem gratiosae decisionis illius gubernialis nova et alia producerent Reschinarienses documenta, decisio illa gubernialis debet manere /33/ firma id ipsum benigno etiam decreto in se complectente.

Ad 2da, dicant Reschinarienses, quatenus sint illa iura et iurisdictiones iudiciales, atque territoriales consuetudinesque ac mores Valachiales, a quibus Magistratus cum primis ab anno 1735. eosdem spoliasset et, si 40-viratum iudicatum aut jus gladii praetendunt, producant desuper more consuetudo impetratas litteras privilegiales, prout caeterae communitates simili praerogativa provisae producere consueverunt, nominentque iurisdictionem territorialem, atque iudicalem sibi ipsis praetensive ademptam, quae nam fuerunt illae, atque probent:

Magistratus enim et iudicatus optaret, si millenas ipsorum saepe infundatas et vix cassam nucem valentes altercationes caeterorumque maioris momenti causarum et causantium pretiosum tempus absorbentes causas inter sese ad dictamen legis et iustitiae definire valerent, neque curas iudicatus et Magistratus identidem fatigare, catervatim et tumultuose irruere experiretur.

Caeterum, hoc notatu dignum est, ut in hocce plane puncto Roschinarienses scribunt et recognoscunt – eandem Possessionem Roschinár in territorio Cibiniensi sitam esse – his verbis: „*Quod Licet Pagus Valachalis Roschinár /34/ in Fundo Regio sedeque seu territorio Cibiniensi situs*¹²²” etc. attamen jus territoriale praetendunt, id quod¹²³ evidenter est contradictorium.

---

¹¹⁹ Subliniere în original, redând un citat.

¹²⁰ Subliniere în original, aici și mai jos, ceea ce înseamnă reproducerea unui citat.

¹²¹ Text subliniat în originalul latinesc.

¹²² Se subînțelege *Situs* [*sit*] = este situat. Text subliniat în originalul latinesc.

¹²³ S-a corectat forma inițială *quoque*.

Ad 3^{tium}, „ubi nullus habitus, ibi nulla privatio¹²⁴” praefato plane ipsorum Reschinariensium allegato testante: *Qvod Reschinar sit in territorio Cibiniensi*¹²⁵, qvaliter deduci potest consequentia, qvod Cibinienses qverulati pascuo a saeculis *pacifice*¹²⁶ tento Reschinarienses via facti spoliassent, qvando qvidem ”nemo in suis potentiarius, atqve spoliator¹²⁷”. Sed porro recognoscunt et in ipsa moderna allegatione, qvod penes solum terragium loca praetensa possederunt, imo inqvisitoriae etiam ipsorum unilaterales (si fidem mereantur) ad utrum 5^{tum} et 14^{tum} elogiis testium 2. 3. 4. 5. 17. 18. 33. 62. 63. 64. 65. et 66. testantur, qvod certam semper praestare debuerunt terragii taxam, ita et alii omnes testes ad utri punctum 4^{tum} et 5^{tum} uno ore dicunt decimas et taxam pro pascuatione solutas fuisse Magistratui Cibiniensi. Si itaqve solvissent unicum tantum denarium, unicum agnellum et per annum praestitissent unius tantum diei laborem, constabit inde usum ipsorum¹²⁸ *liberum et proprium non fuisse sicqve infundata ipsorum Reschinariensium fasciatio*, ac inde subsecutus contra Magistratum /35/ insultus erit, absqve omni prorsus fundamento multiplicatis enim undiqve hominibus, prout ab ipsa constat experientia, omnes taxae, omnia terragia ad majorem, sicuti antea erant, summam sunt elevata, unde non debet mirum videri, si circumstantiis rerum ita ferentibus taxa hic etiam elevari debuit, atqve ideo excelsum etiam regium Gubernium in anno 1735. die 8va Martii jus Cibiniensium agnoscendo non immerito Reschinariensibus undecumqve ad qverelas inductis impositamqve taxam recusantibus imposuit, ut arendam pro usu et fructu Alpium vel mox et de facto exsolvant, vel ad praefigendum terminum cautionem praestent, ut videre est in Archivo excelsi regii Gubernii protocolloqve ejusdem anni 1735. sicqve factum qverulatorum excelsum regium Gubernium et eodem anno 735. et 777. sub 30ma Maii ex peracta eatenus investigatione recognoscendo et etiam legitimando eosdem qverulatos absolvendos declaravit modumqve de futuro Roschinariensibus statuit, qvas statutiones simplici expositione qverelisqve importunis subvertere non possunt, nisi qvod qverelas suos, qverulatorum vero vexas faciant immortales.

Ad 4^{tum}, ratione praetensae jurisdictionis iam responsum est in puncto 2do superius et eidem /36/ inhaerent etc.

Ad 5^{tum}, vix in hoc puncto qverulati incausam attracti percipere possunt, de qvibus sylvis exclusionem glandinationis exponunt, in aliis enim sylvis et Alpibus omnibus tam pro ipsis Roschinariensibus relictis qvam vero exarendatis, liberum nunc etiam habent glandinationis usum; in haec¹²⁹ autem sylva civitatis propinqviori, ad qvam sine omni proba et fundamento praetendunt et¹³⁰ iuxta testes ipsorum Roschinariensium 39. 40. 44. et 45. ad utrum 12^{mum} sylva seu *Dumbrava Csetetzi* appellatur et qvo in anno 1753.

¹²⁴ Se citează un principiu de drept.

¹²⁵ Subliniere în originalul latinesc.

¹²⁶ Termenul *pacifice* este suprascris.

¹²⁷ Se subînțelege verbul *sit*. Se citează un principiu de drept.

¹²⁸ Urmează o omisiune în text și completarea la subsolul paginii: *Liberum et Proprium non fuisse, Sicqve infundata ipsorum*.

¹²⁹ În original e greșit: *in hac autem Sylva*.

¹³⁰ Se subînțelege pronumele relativ *quae* cu referire la *Sylva*.

ductum metalem absque omni proba et effectu duxerunt, quia admitti gratis non possint, ita nec controvertere possunt, antequam totam civitatem cum territorio suo apprehenderent et pro semet ipsis impetrarent, tandem ad omnia civitatis emolumenta et beneficia admitti debebunt.

Ad 6um, haec etiam expositio ratione elevationis roborum velut generalis et simplicissima dirimi, decidi et dimensurari non poterit, nisi per ipsos Roschinarienses specificabitur, quid et qualia antea servitia, in quali quantitate praestiterunt et quanta modo praestant, ipsi enim Roschinarienses sub protectione Consulatus existentes pauciora semper et ab initio sicut reliqui /37/ sedis incolae in propriis fundis habitantes praestiterunt servitia, quia non ut alii in sede constituti pagi, etiam si Valachi ad regium et sedis iudicium Cibiniensem in iudicis pertinuerunt, sed et Consulatum, quia supremam civitatis et territorii oeconomiam ex principio praemorati inquilinatus jurisdictionaliter adstricti fuerunt, praeter quam, quod idem Consulatus officium alia adhuc in praefato pago Rosinar jura et beneficia, utpote educillationem vini et decimationem ovium, atque porcorum¹³¹, ex iure antiquo concessionaliter loco salarii habuit et usque impresentiarum (exceptis decimis iam abjudicatis) habet cum iussu altissimo post Commissionem, proventus illi ad Cassam Allodiam ratiocinio obnoxiam inferri debeant.

Quibus praemissis nullam desuper querulandi ansam habuerunt, prout tempore investigationis excellentissimorum titulorum dominorum commissariorum e gremio excelsi regii [Gubernii] exmissorum¹³², haec quoque difficultas puncto decisionis 6to die 30ma Maii 1777. emanatae sopita habetur et, si ulterius quoque haec et similia a parte Reschinariensium urgerentur, instant querulati, ut ipsi Roschinarienses constituentur et de omnibus novis, si quae essent, querelis /38/ examinentur.

Ad 7um, quamvis haec ipsa etiam difficultas in anno praefato 1777. superata habeatur, quia tamen nunc a parte Reschinariensium allegaretur: „*A biennio et triennio meliora loca pasuorum illis prius adempta et erga taxam elocari incepta ab iis totaliter adimere caeperunt*¹³³”, quam expositionem petunt querulati probari, quia iuxta omnia jura actoribus querulantibus incumbit proba, vel vero, si Roschinarienses probare nollent, instant querulati demisse dignetur excelsum regium Gubernium eosdem Resinarienses saltem¹³⁴ constituere iurique statuendos demandare, consequenter examinare et inquiri facere, ut nuda eximinationis nullitas per ipsorum exquisitionem, interrogationem et examen, querulorum vero innocens accusatio et indebita vexa prodeat.

Ipsi enim querulati Cibinienses, ut non de jure, nec ex debito, velut incausam attracti inquisitione mediante accusationis hujus et aliarum nullitatem docere susciperent, si demandata authenticatio abinde perfici posset, sed, quia adjurandi fatentes in gremio sedis habitarent et ideo opus authenticationis ipsi Magistratui incumberet,

---

¹³¹ Corecturi în original.

¹³² Omis din text: *Gubernii*. Formula întreagă ar fi: *e gremio Excelsi Regii Gubernii exmissorum* = trimiși din sânul înaltului Guberniu regesc.

¹³³ Subliniere în documentul original.

¹³⁴ Scris deasupra rândului: *Resinarienses*. De aceea, *Resinarienses* care urmează în text după *Saltem* trebuie șters, fiind redundant.

Magistratus vero velut qverulatus adeoque interessatus eandem perficere non posset, ideo dignetur excelsum regium Gubernium eosdem aut constitui curare, aut vero modum gratiose /39/ invenire, qvaliter hae et aliae accusationes earumqve nullitas enucleari, dilucidari et veritas detegi possit.

Qvod autem exhibitam *sub M.*¹³⁵ tabellam attinet topographicam, ad eam qverulati incausam attracti, velut non ad modernam qvaestionem de jure subversantem, sed potius [ad]¹³⁶ metalem (qvae nunc nulla est) pertinere dignoscatur, nihil modo respondere possunt, sed reservant ad casum ubi de metis agetur, respondendi, contendendi et in contrarium exhibendi facultatem, *nunc vero ratione juris ad istas Alpes habiti referunt, sese ad resolutionem excelsi regii Gubernii*¹³⁷ sub 8va Martii anni 1755. necnon determinationem sub 30ma Maii 1777. puncto septimo factam et simul reproducunt litteras, atqve remissionales Mathiae Regis *de anno 1467 sub authentico Regis*¹³⁸ sigillo emanatas inqve ipsis vidimatis copiis numero 2^{do}¹³⁹ signatas, perqve excelsum regium Gubernium iam stabilitas et subsumptas indicantes pagum Reschinar in territorio civitatis Cibiniensis existere iisdemqve Cibiniensibus ad perpetuo possidendum remissum et relaxatum esse, consequenter ad taxationem et elocationem Alpium quot et qvantaecunqve illae sint, plenum totumqve et omne jus habere iisdemqve Cibiniensibus /40/ competere nihil Resinariensium, velut inqvilinor[um] reclamazione obstante, cum id ipsum Cibinienses de jure ipsis competente absqve injuria et praejudicio Reschinariensium faciant, *”qvi enim utitur jure suo, non videtur alteri injuriam, et praejudicium facere”*¹⁴⁰. Cui adstipulatur antiqva etiam ejusdem pagi et usitata denominatio *Staederdorff*¹⁴¹ tam ex ipsa publica notorietate qvam inqquisitione qverulantium unilateraliter, et qvidem ad utrum 2^{dum} elogiis testium 84. et 85. notissima, et sic totam hanc expositionem ex ipsa tabella topographica adhuc incerta neqve legitimata, velut unilateraliter desumptam fundamento carere clarum evadet.

*

/Coperta exterioră 1/

**A. TRANSMISIONALE emise
în cauza
posesiunii Rășinariului
contra
orașului liber și regesc al Sibiului
privind
pe de o parte obidele suferite,**

¹³⁵ Subliniat în originalul latinesc. Trimiterea la fascicolul *M* este marcată și pe marginea din dreapta.

¹³⁶ Prepoziția lipsește în original.

¹³⁷ Subliniere în original.

¹³⁸ În continuare, completare prin notiță marginală: *de anno 1467 sub authentico Regis*.

¹³⁹ *Nro 2do* e scris în marginea din dreapta.

¹⁴⁰ Subliniere în originalul latinesc. Se citează un principiu de drept.

¹⁴¹ Numele satului Rășinari în limba germană este subliniat în original.

***iar pe de altă parte proprietatea pretinsă asupra pământului
1784***

/1/ 1982 /1788

Preasfântă Maiestate cezaro-crăiască și apostolică !

Doamne, Doamne, nouă preamiloștive și preabinevoitorule !

Să binevoiască să afle Maiestatea voastră cezaro-crăiască preasfântă cu cea mai mare îndurare, că în acest an prezent¹⁴² al o mie șaptesute optzecișipatrutea [1784], în ziua a șaisprezecea a lunii ianuarie [16 ianuarie], noi – guvernatorul crăiesc, precum și ceilalți consilieri guberniali ai Maiestății voastre preasfinte din liberul și regescul oraș sășesc Sibiu –, pe când ne-am întrunit în instanța de judecată, pe de o parte, pentru a fi revizuite și încheiate, conform legii și după cutuma acceptată, unele treburi publice ale acestui Mare Principat, iar pe de altă parte pricinile juridice, aduse în fața noastră pentru a fi dezbătute în mod convenit, chiar și cele supuse apelului trimise de la tribunalele inferioare pe calea apelării legiuite în prezența noastră¹⁴³, distinsul Hilibi Gál Antal¹⁴⁴, în calitate de procurator¹⁴⁵ legiuit pentru chibzuiții locuitori ai comunității rășinărene așezate în scaunul sășesc al Sibiului, în temeiul asistenței fiscale poruncite cu îndurare de Majestatea voastră preasfântă, în virtutea binevoitorului rescript crăiesc emis în 20 ale lunii ianuarie a anului 1782¹⁴⁶, ridicându-se ca avocat al pârâșilor în fața instanței noastre de judecată – după ce s-a obținut în prealabil /2/ un raport scris și, precum este obiceiul și cutuma acceptată, s-a făcut justificarea legiuită a Magistratului și a comunității orașului liber și crăiesc al Sibiului, pe de o parte referitor la proprietatea funciară pretinsă de Magistrat, pe de alta referitor la celelalte asupra și nelegiuiți expuse împotriva antemenționatului Magistrat de către numita comunitate rășinăreană, în calitate de pârâși – în vederea deschiderii unui proces reconvențional, ne-a expus și ne-a prezentat un raport de adeverire, întocmit prin mijlocirea lui Berekszászi József și Irmăi István, scribi și notari jurați crăiești ai Marii Cancelarii provinciale transilvanice¹⁴⁷, în ziua 10 a lunii aprilie a anului 1782, în antemenționatul oraș sășesc liber și crăiesc al Sibiului, întocmit legal și emis cu următorul conținut:

„Preamiloștivă Maiestate cezaro-crăiască și apostolică,
Doamne, Doamne preamiloștive !

---

¹⁴² În anul curent.

¹⁴³ Înaintea noastră.

¹⁴⁴ Gál Hilibi Antal (*Antonius Gál de Hilib*), slujbaș fiscal la Sibiu (1784), asistent fiscal și procurator (avocat) al rășinărenilor în acțiunea lor reconvențională împotriva Magistratului sibian (19 aprilie 1782), avocat și procuror (1794).

¹⁴⁵ *Procurator*, prescurtat *procator*, avocat, reprezentant legal.

¹⁴⁶ Rescriptul împăratului Iosif al II-lea din 20 ianuarie 1782 porunca acordarea de asistență fiscală rășinărenilor, însărcinându-l cu aceasta pe procuratorul Gál Hilibi Antal.

¹⁴⁷ Berekszászi József (*Iosif*) și Irmăi István (*Ștefan*), jurați scribi și notari ai Cancelariei Marii Transilvaniei de la Sibiu (1782), care redactează un raport de adeverire în cauza rășinărenilor, pe care îl trimit împăratului Iosif al II-lea (10 aprilie 1782).

Cu milă să binevoiască a lua la cunoștință aceeași Maiestate *instrucțiunea* inserată mai jos cuvânt cu cuvânt, primită [de noi pentru] ca să acționăm conform acesteia, [pe care o redăm] cu aceste cuvinte:

«*Instrucțiune*¹⁴⁸

Libertinii¹⁴⁹ Manea Fântână¹⁵⁰ – jude actual –, Bucur Albu¹⁵¹ – jude emerit –, Bucur Șerb, Petru Rășpop, Aloman Mățiu, Dan Dancoș, Bucur Dancoș, Manea Pinsu¹⁵² – bătrâni jurați, cu ceilalți 40 de bătrâni jurați ai lor, precum și [în numele și persoana] tuturor locuitorilor și sălășluitoților comunității Rășinari, /3/ aflătoare și situată în scaunul sibian de pe Pământul Crăiesc, în temeiul prearespectuasei lor cereri, solicită să fie avertizați prin mijlocirea noastră preanobilul domn Johann Kloos von Kronenthal¹⁵³, jude regesc al orașului liber crăiesc și al scaunului sășesc al Sibiului, aflat pe sus-pomenitul Pământ Crăiesc și comite al națiunii [săsești], precum și consilier actual al sfintei sale Maiestăți cezaro-crăiești și apostolice pe lângă înaltul Guberniu al Marelui Principat al Transilvaniei, de asemenea distinsul Johann Gottlieb von Reissenfels¹⁵⁴ și Johann Friedrich von Rosenfeld¹⁵⁵ – acesta din urmă de fapt jude al zisului scaun sibian, primul

¹⁴⁸ Urmează instrucțiunea împăratului Carol al VI-lea adresată Guberniului transilvan (30 septembrie 1735).

¹⁴⁹ Libertinii în Transilvania erau „oameni dependenți, dar scutiți de serviciile obișnuite iobăgești, pentru a face alte servicii, obișnuit serviciu militar, în cetatea stăpânului sau la război, dar și multe alte servicii, în cetate, pe domeniu”. David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. XVII*, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 95. Împăratul Iosif al II-lea a desființat iobăgia în Transilvania prin patenta solemnă din 22 august 1783.

¹⁵⁰ Manea Fântână (*Many Funtine*), judele sătesc din Rășinari (1782), nominalizat în instrucțiunea cuprinsă în raportul de adeverire (10 aprilie 1782), semnat de Berekszászi și Iрмаi.

¹⁵¹ Bucur Albu (*Bukur Albu*), jude sătesc emerit (onorific) din Rășinari (1782), anterior jude sătesc efectiv, nominalizat în instrucțiunea cuprinsă în raportul de adeverire (10 aprilie 1782), semnat de Berekszászi și Iрмаi.

¹⁵² Bucur Șerb (*Bukur Serb*), Petru Rășpop (*Petru Részpop*), Aloman Mățiu (*Alomán Mutzie*), Dan Dancoș (*Dán Dánkós*), Bucur Dancoș (*Bukur Dánkes*), Manea Pinsu (*Mány Pinsu*), bătrâni jurați din Rășinari, nominalizați în instrucțiunea cuprinsă în raportul de adeverire (10 aprilie 1782), semnat de Berekszászi și Iрмаi.

¹⁵³ Johann Kloos von Kronenthal (*Joannes Cloos a Cronenthal*), jude regesc și scăunal al Sibiului, consilier gubernial transilvan, comite al națiunii săsești (*Comes Nationis Saxonicae* 1781-1790), precedat în această ultimă funcție de Samuel von Baußner (1768-1774) și urmat de Michael von Brukenenthal (1790-1813). Jakob Rannicher, *Das Recht der Comeswahl*, în: *Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, editat de Anton Kurz, II. Bd. II. Heft, Brașov, ed. Wilhelm Nemeth, 1846, pp. 154, 158.

¹⁵⁴ Johann Gottlieb von Reissenfels (*Joannes Theophilus a Reissenfels*), primar (consul provincial) la Sibiu (1781-1782). *Kurze Geschichte der Provinzial Bürgermeister von Hermannstadt in Siebenbürgen*, Sibiu, ed. Martin Hochmeister, 1792, p. 158.

¹⁵⁵ Johann Friedrich von Rosenfeld (*Joannes Fridericus de Rosenfeld*) (1739-1809), fiul lui Johann von Rosenfeld – primar în Sibiu (1777-1781) – și al fiicei comitelui sașilor Baußnern – Anna Maria von Baußnern –, jude scăunal al Sibiului (din 1781), primar (*Bürgermeister*, consul provincial) al Sibiului (din 1783 și din nou din 1790), comite suprem în comitatul Sibiu (organizat prin reforma lui Iosif al II-lea la 1784), adevărat consilier gubernial transilvan (din 1786), consilier la Tabla Regească din Târgu Mureș (1786), comisar regesc în Ungaria (ante 1790), coautor al lucrărilor: *Das Recht des Eigenthums der*

în schimb consul provincial (sau primar al Sibiului)¹⁵⁶ -, și în sfârșit, prudentul și prevăzătorul domn Michael Brantsch¹⁵⁷, notar public ordinar al provinciei, în virtutea numitelor lor slujbe, precum și în numele și în persoanele lor proprii, ca și ale celorlalți membri ai întregului Magistrat și ai comunității înainte-numitului oraș Sibiu, asupra următorului lucru¹⁵⁸, cum că, deoarece aceiași [rășinăreni] în calitate de reclamanți, începând din anul 1735 și mai apoi până în 1777 făcuseră necurmat plângeri grave împotriva Magistratului și comunității sibiene antementionate și a funcționarilor lor superiori și subalterni în legătură cu prejudiciile aduse lor în drepturile personale și teritoriale /4/ și în jurisdicțiile ce le reveneau de drept, prin vechea cutumă și prin folosirea pașnică și, până în anul 1735, deținute și posedate în chip pașnic, însă pentru că după aceea, prin diverse pretexte și în diferite timpuri, au fost violent tulburați în exercitarea acestora prin varii presiuni, amenințări și apoi prin loviturile mai aspre ale arestărilor și întemnițărilor, [fiind] constrânși să renunțe [atât] la folosirea pașnică avută înainte, care le revenea și celorlalți locuitori ai Pământului Crăiesc [cât] și la dreptul pașnic de folosință și proprietate, iar în cele din urmă au fost privați și spoliați [de acestea] prin curată violență, fără o cauză dreaptă - după ce au recurs în prealabil la Tezaurariatul crăiesc al Transilvaniei, prin mijlocirea aceluiași, ajunseseră ca, prin intermediul unei jalbe să se roage în genunchi în fața preasfintei sale Maiestăți ca, ținând cont de faptul că ei fuseseră tulburați și deposedați, de fapt în mod ilegal, în drepturile și beneficiile lor deținute și posedate pașnic din vechime, să se dispună cu clemență ca ei să fie repuși în întregime și restituiți în drepturile lor, conform cerințelor și prescripțiilor legilor patriei [transilvane]».

În urma reclamațiilor și rugămintilor de acest fel ce fuseseră expuse de pârași, sfântul¹⁵⁹ împărat Carol al VI-lea¹⁶⁰, răspunzând în scris, în ziua de 30 septembrie a

---

sächsischen Nation in Siebenbürgen auf den ihr verliehenen Grund und Boden (Dreptul de proprietate al națiunii săsești din Transilvania asupra pământului acordat ei), Viena, 1791; *Ueber das ausschliessende Bürgerrecht der Sachsen in Siebenbürgen* (Despre dreptul exclusiv de cetățeni al sașilor din Transilvania), Viena, 1792; autor al lucrării: *Ueber das Amt und die Würde eines Provinzial-Bürgermeisters in der Siebenbürg. Sächsischen Nation* (Despre funcția și demnitatea primarului provincial în cadrul națiunii săsești transilvane), în: *Siebenbürgische Quartalschrift*, vol IV, Sibiu, 1795, p. 40–78. *Kurze Geschichte der Provinzial Bürgermeister von Hermannstadt in Siebenbürgen*, Sibiu, ed. Martin Hochmeister, 1792, p. 158; Johann Tartler, *Nekrolog: Johann Friedrich von Rosenfeld*, în: *Siebenbürgische Provinzialblätter*, IV. Bd., Sibiu, 1813, p. 233.

¹⁵⁶ Franz Zimmermann, *Das Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation* (Arhiva orașului Sibiu și a națiunii săsești), Sibiu, 1887, p. 60, denumeste funcția primarului Sibiului prin sinonimele sale: „*Hermannstädter Bürgermeister (magister civium, consul Cibiniensis, consul civitatis Cibiniensis, consul provincialis Cibiniensis)*”.

¹⁵⁷ Michael Brantsch, notar public ordinar (titular) al provinciei Sibiu (1782-1783). Rudolf Theil, *Michael Conrad von Heydendorff. Eine Selbstbiographie*, în: *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, Neue Folge, XVIII. Bd. I Heft, Sibiu, 1883, p. 84-85.

¹⁵⁸ Anacolul datorat lungimii exagerate a frazei (baroce): Rășinărenii (subiectul) sunt cei care solicită să fie avertizat Magistratul Sibiului, reprezentat prin judele regesc și comitele săsesc Kronenthal, judele scăunal Reissenfels, consilierul transilvan Rosenfeld și notarul Brantsch.

¹⁵⁹ *Divus*, sfânt, în sensul de răposat. Aceasta confirmă faptul că raportul de adeverire (1782) a fost redactat după moartea împăratului Carol al VI-lea (1740).

aceluiasi an [1735] și adăugînd la adresa sa și jalba rășinărenilor, a poruncit înaltului Guberniu crăiesc ca, după primirea rugămintilor înainte menționate și după ascultarea cum se cuvine a părților interesate, acestea să se înainteze aceleiași Maiestăți imperiale, /5/ cu întreaga speță a cazului, precum și cu raportul scris al motivelor invocate de ambele părți, la care să se adauge punctul de vedere al Guberniului crăiesc.

Deoarece acest preaîndurător rescript regesc¹⁶¹ a fost lipsit de sfârșitul dorit¹⁶² și, după ce prejudiciile în drepturile și jurisdicțiile, în înlesnirile și avantajele lor creșteau zilnic, îmboldiți fiind zișii reclamanți de nevoia însăși, ca să obțină de la augusta Curte preaîndurător leac, recurgînd la aceeași augustă Curte cu aceleași rugăminți, la care au alăturat apăsările și prejudiciile îndurate și leacul pe care sperau să îl obțină, în cele din urmă, în ziua a 26-a a lui octombrie a anului 1752 s-a trimis din nou un rescript oficial¹⁶³ către înaltul Guberniu crăiesc odată cu înaintarea celor mai plecate rugăminți, ca, după ce va fi primit aceleași rugăminți, însuși Guberniul crăiesc sau, dacă acesta ar fi mai puțin disponibil, printr-o Comisie, care urmează să fie dispusă prin intermediul aceluiasi Guberniu crăiesc, la care să se adauge în favoarea rășinărenilor directorul Cauzelor Regaliilor sau avocatul lui și, după ce vor fi fost ascultate părțile și vor fi fost primite documentele acestora, [Guberniul] să nu întârzie să cunoască¹⁶⁴ respectiva cauză de ceartă și, după ce a fost suficient instrumentată, să o înainteze, împreună cu opinia sa, Maiestății crăiești, pentru ca aceasta să hotărască ulterior cu bunăvoință în privința ei.

De la care soroc, cu toate că fusese solicitată fără încetare din partea reclamanților împlinirea adecvată a poruncii acestui preaîndurător rescript, /6/ ba mai mult, între timp fuseseră instituite și anumite hotărâri particulare, nu mai puțin, deoarece nu au fost revizuite în mod adecvat toate punctele referitoare la injuriile aduse și la pagubele și prejudiciile reclamanților spoliați și nu au fost înaintate augustei Curți sub formă de *Apostoli*¹⁶⁵, laolaltă cu totalitatea documentelor, pentru [ca aceasta să adopte] o hotărâre deplină, ca atare Maiestatea sa cezaro-crăiască, ce domnește în toată gloria, s-a învrednicit¹⁶⁶, în ziua de 30 ianuarie a anului curent [1782]¹⁶⁷, ca – după întocmirea actelor și documentelor în ante-pomenita cauză de ceartă care se desfășoară între aceiași reclamanți, ca pârâși și spoliați, și Magistratul sibian, ca spoliatori în drepturile și în jurisdicțiile personale și reale ale acelorași rășinăreni și reclamanți, și după transmiterea

¹⁶⁰ Carol al VI-lea (Carolus VI) (1685-1740), împăratul Austriei (1711-1740), tatăl împărătesei Maria Theresia (1740-1780), bunicul împăraților Iosif al II-lea (1780-1790) și Leopold al II-lea (1790-1792).

¹⁶¹ Rescriptul imperial ce conținea instrucțiunea din 30 septembrie 1735.

¹⁶² Adică: nu a avut rezultatul așteptat.

¹⁶³ Rescriptul imperial adresat Guberniului transilvan (26 octombrie 1752) în cauza rășinărenilor prevedea instituirea unei comisii guverniale de anchetă, care să includă pe directorul Cauzelor Regaliilor (*Causarum Regalium Directore*) ori pe avocatul acestuia, ca reprezentanți ai rășinărenilor.

¹⁶⁴ Adică: să ia la cunoștință.

¹⁶⁵ *In Forma Apostolorum*, în formă de *Apostoli*. *Apostoli* (substantiv nominativ plural) erau un tip de scrisoare oficială de răspuns, o scrisoare de apel.

¹⁶⁶ Adică: a binevoit.

¹⁶⁷ Ordonanța imperială din 30 ianuarie 1782 cerea Guberniului transilvan să facă un rechizitoriu al reclamațiilor aduse de rășinăreni Magistratului sibian.

lor către augusta Curte – să înainteze toată această controversă către înaltul Guberniu crăiesc cu scopul unui ulterior rechizitoriu și a unei examinări mai profunde, cu condiția ca, în acest caz special, în temeiul binevoitoarelor ordonanțe crăiești anterioare, mai ales a celor emise în această privință în ziua de 26 octombrie a anului 1777¹⁶⁸, același înalt Guberniu crăiesc să invite Magistratul sibian reclamat să indice pe calea legii, înaintea înaltului for gubernial, dreptul său – oricare ar fi acesta – împotriva comunității rășinărene reclamante, precum și teritoriile și beneficiile pe care le pretinde de la aceasta și, acordând rășinărenilor /7/ asistență fiscală, să instrumenteze acea cauză în perioada păsimesilor¹⁶⁹ a anului în curs [1782], și neapărat să ajungă la sentința finală în limitele dreptății și echității, în decurs de un an, fără să se mai revină la decizia Universității Națiunii Săsești pronunțată în controversa teritorială dintre cele două părți și să trimită acea sentință, care se cere a fi de așa natură încât să facă posibil apelul oricăreia dintre părți, împreună cu actele pricinașilor sub formă de *Apostoli* spre suprema revizie și decizie a Maiestății sale sacratissime.

Fiindcă, între timp, chestiunea a rămas la cheremul hotărârii guberniale emisă în ziua de 30 mai 1777¹⁷⁰ și comunicată ambelor părți, s-a poruncit și s-a comunicat aceasta în modul convenit de către înaltul Guberniu crăiesc înainte-pomenitului Magistrat, în ziua de 19 februarie 1782¹⁷¹, în vederea împlinirii celor de împlinit.

Deoarece însă înainte-numiții domni, indicați mai sus după rangul lor și avertizați în calitate de pârâși¹⁷², au fost departe de a da ascultare ultimei preînalte ordonanțe crăiești¹⁷³ în răstimpul cu îndurare prestabilit și statornicit în mod peremptoriu și au pornit cauza repunerii totale [în drepturi] în perioada păsimesilor poruncită pentru aceasta împotriva reclamanților care se plângeau și au continuat-o în modul arătat mai sus, așa încât, fiind lăsați mai degrabă, până la deznodământul cauzei, în posesia beneficiilor dobândite pe calea faptei de la reclamanți, până în prezent /8/ să arate ca unii care prea puțin vor să răspundă obligației și rolului lor de pârâși. Ca atare, înainte-indicații reclamanți se îngrijesc ca, în temeiul asistenței fiscale care le fusese acordată cu îndurare, să fie avertizați – precum au fost mai sus prin mijlocirea noastră, în chip legiuit și să fie asigurați, printr-o acțiune reconvențională, în prezența înaltului Guberniu crăiesc – juzii

---

¹⁶⁸ Altă ordonanță împărătească a fost emisă în cauza rășinărenilor la 26 octombrie 1777.

¹⁶⁹ Perioada celor 40 de zile, patruzecimea, păsimesile sau postul Paștilor, adică Postul Mare dinaintea Învierii Domnului. Despre duminicile și slujbele Păsimesilor, vezi Francisc Pall, *Diplomatica latină din Transilvania medievală*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ionuț Costea, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2005, p. 235-238.

¹⁷⁰ Se menționează hotărârea Guberniului transilvan (30 mai 1777), comunicată ambelor părți, în legătură cu cauza dintre rășinăreni și sibieni.

¹⁷¹ Ultima hotărâre gubernială (19 februarie 1782) i-a poruncit Magistratului sibian să instrumenteze cauza procesuală în perioada Păsimesilor anului 1782 și, în timp de un an, să ajungă la o sentință finală, pe care s-o trimită, sub formă de *Apostoli*, Curții de Revizie de la Viena, cel mai înalt for de judecată.

¹⁷² Este vorba despre membrii Magistratului sibian nominalizați la pagina 3 a documentului: judele crăiesc și comitele sașilor Johann Kloos von Kronenthal, primarul sibian Johann Gottlieb von Reissenfels, judele scăunul Johann Friedrich von Rosenfeld și notarul provincial titular Michael Brantsch.

¹⁷³ Se referă la ordonanța împărătească din 30 ianuarie 1782.

legali crăiesc și cel scăunal, respectiv consulul (primarul), precum și notarul provincial, că urmează să primească dreptate și justiție, de asemenea protecție în chestiunea forului special delegat, [chestiune ce va fi] prezentată în ziua a opta numărând conform legii începând de azi¹⁷⁴, după indicația și prescripția preainaltului rescript crăiesc.

După ce această *instrucțiune* a fost primită cu umilință, ca să dăm curs obligației noastre juruite, în vederea emiterii ei legitime, mai întâi și înainte de toate, informăm că în ziua a 10-a a lunii prezente aprilie a anului curent [1782] am venit la prealăudatul domn comite al națiunii și totodată consilier gubernial actual, [pe care l-am] găsit aici la Sibiu, în propria reședință, și, după ce am obținut tot acolo îngăduința să apărem înaintea lui, acesta a citit cuvânt cu cuvânt *instrucțiunea* înainte prezentată¹⁷⁵ și în consecință am primit răspuns cu această formulă: «Înțeleg și cer o copie». În continuare, de acolo ne-am dus la casa Magistratului și, obținând în egală măsură îngăduința de a intra și a purcede în plenul Senatului, acolo /9/ am citit în întregime și cu voce tare aceeași *instrucțiune* și am primit răspunsul înainte-numiților: Johann Georg Honnamonn¹⁷⁶, viceconsulul provincial (viceprimar)¹⁷⁷, prezent în cadrul Magistratului și îndeplinind slujba antepomenitului consul provincial ordinar (primarul sibian), absent datorită bolii, și judele scăunal Johann Friedrich de Rosenfeld și notarul public ordinar al provinciei Michael Brantsch, [răspuns] înaintat nouă cu aceste cuvinte: «Înțelegem și cerem o copie».

¹⁷⁴ Ziua încheierii actului redactat de Berekszászi și Irmay este 10 aprilie 1782, totodată ziua prezentării lui în Casa Magistratului, vezi mai jos la pagina 8 a documentului. Sesiunea de judecată a acțiunii reconvenționale se va deschide – conform termenului legal stabilit – peste opt zile, deci în 19 aprilie 1782, vezi mai jos la pagina 11 a documentului.

¹⁷⁵ Instrucțiunea este prezentată la paginile 2-4 ale documentului.

¹⁷⁶ Johann Georg Honnamon (*Joannes Georgius Honnamon*), viceconsul provincial (viceprimar al orașului Sibiu), locțiitor de primar, membru al Magistratului sibian (1776-1782), anterior consul provincial sau primar al Sibiului (1769-1776); căderea sa în funcție se datorează faptului că prezidează două ședințe ale Magistratului sibian (24 și 29 aprilie 1776), în care se adoptă decizia de alungare a românilor venetici din nouă sate săsești din scaunul Sibiului: Slimnic, Șura Mare, Hamba, Gușterița, Noul Săsesc, Vurpăr, Roșia Săsească, Cașolț și Brad (iobagi fugiți din alte sate ale Pământului Crăiesc și așezați, ca păstori, în satele amintite), odată cu arderea colibelor lor; la ședințele respective mai participă judele scăunal Michael Seivert, membrii Magistratului Johann von Rosenfeld, Michael Wagner, Daniel von Seeberg, Franz Antonius Offner, Michael Valentinus von Kislingstein și notarul Johann Friedrich von Rosenfeld; Maria Theresia, revoltată de inițiativa scandalosă, pe care împărăteasa o caracterizează drept „întreprindere îndrăzneată” (*ein kühnes Unternehmen*), poruncește constituirea unei comisii guberniale de evaluare a dezastrului, de anulare a prigoanei împotriva românilor și de supraveghere a reconstruirii căsuțelor lor; comisia din 1776, sub președinția comitelui Bethlen, se compune din comiții Wolfgang Kemény și Carol Teleki (din partea Guberniului), comitele Bánffy György și Medve Mihály (din partea Tezaurariatului); se raportează comisiei guberniale de către secretarul gubernial baronul Miske József și vicedirectorul cauzelor fiscale Medve Mihály, comisarii trimiși să controleze cum s-au executat poruncile împărătești și guberniale cu privire la reconstruirea căsuțelor demolate ale românilor din cele nouă sate și reșezarea lor în vetrele avute; Honnamon și alți senatori sunt penalizați cu amendă bănească reținută din salariile lor. Nicolae Togan, *Material istoric privitor la alungarea românilor din satele săsești ale Scaunului Sibiului la 1776. Comunicări din protocoalele inedite ale magistratului Sibiului*, în „Transilvania”, nr. III, an XXXII, Sibiu, aprilie 1901, p. 81-101.

¹⁷⁷ *Proconsul provincial*, viceconsulul provincial era viceprimarul Sibiului și locțiitor al primarului sau consulului sibian.

Și i-am trimis înapoi în scris textul acestui fel de avertizare și de certificare Maiestății voastre sacratissime cezaro-crăiești și princiare, pe credința noastră, cu pecetea noastră uzuală și cu semnătura propriilor noastre mâini, dorind ca aceeași preasfântă Maiestate a voastră să trăiască cât mai multă vreme și în chip fericit și să dănuiască într-o domnie plină de slavă.

Dată în orașul nostru liber regesc al Sibiului, în ziua a 10-a a lunii curente aprilie a anului Domnului 1782¹⁷⁸.

Iar în partea dreaptă de mai jos [a scrisorii] era scris: „Ai aceleași Maiestăți a voastre”, și în stânga, mai jos [scrisa:] „preaplecați și în veci credincioși /10/ supuși”. În final, *oamenii regești*¹⁷⁹ s-au semnat astfel în partea dreaptă: „Beregszás[z]i József cu propria mână”, iar în stânga: „Irmăi István cu propria mână, scribi jurați ai nobilei Cancelarii Majore provinciale crăiești a Transilvaniei, trimiși în mod legiuit să îndeplinească cele mai sus pomenite”. În sfârșit, în josul paginii era scris: „Corectată de aceeași” și [scrisoarea cu raportul de adevărire] era întărită cu sigiliile înaintea numiților semnatori crăiești imprimate în ceară roșie hispanică, fiind întocmită și emisă ca scrisoare închisă.

Iar pe partea cealaltă era adresa în felul următor: „Maiestății sale preasfinte cezaro-crăiești și apostolice, Domnului Domn Iosif al II-lea, din mila lui Dumnezeu împărat ales¹⁸⁰ al romanilor, veșnic august, precum și rege al Germaniei, Ungariei și Boemiei etc., arhiduce al Austriei, duce al Burgundiei etc. mare principe moștenitor al Transilvaniei, comite de Tirol, de Goriția și al secuilor, Domnului Domn preamilosiv”.

Iar după aceea, la deschidere[a scrisorii], s-a scris în felul următor: „Deschisă în anul 1782, cu propria mână, de către Horváth Anton de Magyar Zsákod¹⁸¹, registrator gubernial cu propria mână”.

După ce acest raport a fost prezentat, procuratorul fiscal crăiesc împuternicit¹⁸² a instituit următoarea acțiune împotriva ante-menționaților pârâți¹⁸³:

/11/ „Sesiune de judecată desfășurată în anul 1782, în ziua de 19 aprilie, la Sibiu, în adunarea înaltului Guberniu crăiesc.

Pentru menționații reclamanți rășinăreni spoliați, procurator [era] asistentul fiscal Gál Hilibi Antal.

---

¹⁷⁸ Aici se încheie raportul de adevărire, întocmit de Berekszászi și Irmăi la 10 aprilie 1782, redat în acest document la paginile 2-9. Urmează semnăturile scribilor de la Marea Cancelarie Provincială Transilvană.

¹⁷⁹ „*Homines regis*, oamenii regelui; *homo regius*, omul regesc”. *Glosar*, p. 85. Chiar dacă regalitatea dispare în Transilvania, funcția rămâne cu denumirea ei.

¹⁸⁰ De fapt, nici Iosif al II-lea, nici ceilalți împărați habsburgi nu au fost aleși în funcție, ci o dețineau ereditar.

¹⁸¹ Horváth Antal (*Anton*) de Magyar Zsákod, registrator gubernial la Guberniul transilvan din Sibiu (1782).

¹⁸² Este vorba despre procurorul Gál Hilibi Antal (*Antonius Gál de Hilib*), care le asigură rășinărenilor și asistența fiscală poruncită de împărat.

¹⁸³ Pârâții erau membrii Magistratului sibian.

Pentru menționatul preanobil domn comite al națiunii [săsești], jude regesc al Sibiului și totodată consilier gubernial actual¹⁸⁴; de asemenea, pentru menționatul Magistrat al Sibiului etc.”.

Suspomeniții rășinăreni ținându-se strict de răspunsul preainaltului rescript crăiesc sosit de curând, – deoarece menționații domni pârâți nu au respectat nici mai sus pomenitul preaindurător răspuns crăiesc emis în ziua de 30 ianuarie anul curent [1782]¹⁸⁵, transmis lor și adus la cunoștință în mod legiuit în ziua de 19 februarie împreună cu îndurătorul decret gubernial¹⁸⁶ în modul propriu, dar nici decretul executoriu care a urmat, după cum nu au respectat nici dreptul reclamanților, deși fuseseră împinși prin avertismentul legal făcut de reclamanți cu 8 zile înainte¹⁸⁷, cu privire la teritoriile lor deținute și posedate în mod pașnic până în anul 1735 și cu privire la beneficiile teritoriale ocupate de la reclamanți prin pură și absolută violență însă, prin scrisoarea de anchetă emisă și înfățișată în mod solemn sub litera I, reclamanții au dovedit cu prisosință în fața înaltului Guberniu crăiesc atât dreptul pașnic de posesiune avut înainte cât și uzurparea și dobândirea violentă care au urmat, /12/ ei cer cu cea mai mare plecăciune să le fie adjudecată restituirea, care trebuie făcută integral cu toate daunele, cheltuielile și trudele cauzate datorită înainte pomenitei uzurpări, și să se dispună executarea celor de executat și dovedirea vinovățiilor.

Pentru mai sus-scrișii pârâți-reclamanți reconvenționali:

Pentru pârâții reclamați [se prezintă] procuratorul legal Körösi András de Körös¹⁸⁸, prin care reclamații respectă aici și acum - sub formă de protest, păstrându-se cele ce trebuie păstrate *de jure*, în temeiul respectului omagial față de porunca preainaltă – toate acele excepții legale foarte importante, pe care le aveau înrădăcinate în legile patriei, [excepții] formulate atât împotriva forului de judecată cât și împotriva părții reclamante, precum și împotriva procesului, omițând excepțiile corect formulate de reclamanți în chestiunea respectivă și cele care trebuie opuse actelor eventual înfățișate de reclamanți¹⁸⁹:

„1. Cu toate că Maiestatea sa împărătească sacratisimă s-a învrednicit, în preaindurătorul său mandat crăiesc emis la 30 ale lunii ianuarie a anului curent [1782] și citat în instanță de către așa-zii reclamanți, să poruncească cu bunăvoință că trebuie să se deschidă procesul *pe cale juridică* chiar în fața acestui înalt for gubernial”:

---

¹⁸⁴ Este vorba despre Johann Kloos von Kronenthal.

¹⁸⁵ Ordonanța împăratului Iosif al II-lea din 30 ianuarie 1782 poruncea ca Guberniul Transilvaniei să efectueze rechizitoriul reclamațiilor rășinărenilor la adresa Magistratului sibian.

¹⁸⁶ Cum s-a arătat deja, prin hotărârea Guberniului transilvan din 19 februarie 1782 s-a poruncit Magistratului sibian să instrumenteze cauza procesuală în perioada păsimesilor anului 1782 și, în răstimp de un an, să ajungă la o sentință finală, pe care s-o trimită, sub formă de *Apostoli*, celui mai înalt for de judecată, adică Curții de Revizie de la Viena.

¹⁸⁷ Prin raportul de adeverire din 10 aprilie 1782, redactat de Berekszászi și Irmay și prezentat de Hilibi Gál.

¹⁸⁸ Körösi de Körös András (*Andreas*), procurator (avocat) al Magistratului sibian în acțiunea reconvențională deschisă de rășinăreni (1782).

¹⁸⁹ Urmează înșiruirea excepțiilor (pe care le redăm între ghilimele) invocate de Magistratul Sibiului la 19 aprilie 1782.

După ce s-a cerut *instituirea căii juridice*, tocmai acest lucru impune ca reclamantul să își prezinte plângerea sa, pe care, în temeiul titlului 26 din *Decretul Tripartit*¹⁹⁰, partea a II-a, respectiv conform conținutului articolului 1 din *Constituțiile Aprobate*¹⁹¹, partea a III-a, titlul al 8-lea, /13/ s-o dovedească în cel mai bun mod posibil.

Nu mai puțin, totuși, reclamanții rășinăreni nu înfățișează niciun caz specific al plângerilor lor, nici nu prezintă nominal injuriile declarate, sau nu le propun înaltului for¹⁹², astfel încât reclamații să poată să răspundă direct și pe calea legii sau să înfățișeze dovezi în cazul în care va părea necesar conform legii, în schimb [rășinărenii] înaintează o plângere atât de nenominală și nedeterminată și atât de generală, la care nici reclamații nu pot să răspundă cu ușurință și nu pot să se apere, nici judecătorul nu poate să facă o judecată dreaptă și potrivită, în conformitate cu mai sus citata lege decretală.

Într-adevăr, ei expun:

„2. Injuriile grave și daunele grave, începând din anul 1735 și mai apoi până în anul 1777, [aduse] lor în drepturile personale și teritoriale, precum și în jurisdicțiile lor, care țineau de ei *de jure* prin străvechea cutumă și prin folosirea pașnică, fiind deținute și posedate în mod pașnic până în anul 1735. Însă după aceea fiind tulburați cu violență cu diferite pretexte și în diferite timpuri și înspăimântați prin felurite persuasiunii și amenințări și prin loviturile dure ale arestărilor și întemnițărilor, au fost tulburați și spoliați prin curată și absolută violență, fără o cauză dreaptă etc.”

/14/ De fapt, ei nu expun care anume sunt acele prejudicii, care sunt asupririle, care sunt injuriile, nici nu le specifică, atâta vreme cât *calea juridică* pretinde să fie expuse și explicate și specificate prin următoarea declarație: În ce fel ? În ce mod ? Când s-a făcut fiecare ? Sau ce prejudicii în drepturile și jurisdicțiile lor au sporit zilnic în foloasele și facilitățile lor ?

Și aceasta cu atât mai mult:

„3. Cu cât înșiși așa-zișii reclamanți spun și expun în actuala lor certificare că între timp au fost instituite anumite hotărâri particulare”:

Deoarece, nu mai puțin, toate punctele în parte ale plângerilor formulate cu privire la injuriile aduse și la daunele reclamanților spoliați nu au fost revizuite în mod adecvat, întrucât [punctele plângerii] trebuie să fie specificate *pe calea juridică* prescrisă de Maiestatea sa împărătească. Sau după cum o cere înșăși expunerea reclamanților prin natura sa: Care sunt acele rezoluții particulare ? Care sunt acele puncte care mai persistă

---

¹⁹⁰ *Tripartitul* lui Verböczi István (1517), cod juridic civil și penal al Ungariei. Titlul complet al lucrării este: *Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi Regni Hungariae partiumqve adnexarum* (Op tripartit de drept consuetudinar nobiliar din Regatul Ungariei și din Părțile Anexate [*Partium*]).

¹⁹¹ Aprobatele (*Approbatæ Constitutiones*) din 1643, colecția legilor adoptate de Dieta transilvană de la formarea Principatului Transilvaniei până la data apariției colecției (1541-1643). Conține cinci părți privind: 1. dreptul bisericesc, 2. dreptul de stat, 3. dreptul nobiliar, 4. procedura de judecată, 5. mențiuni speciale de drept administrativ. Cuprinde și forme ale dreptului obișnuielnic sau consuetudinar, unele conceptualizate în *Tripartitul* lui Verböczi. Colecția întemeiază juridic sistemul celor 4 religii recepte și al celor 3 stări privilegiate din Transilvania, concomitent cu legarea de glie a iobagilor.

¹⁹² Adică Guvernului.

încă și care nu au fost revizuite în mod adecvat ? Altminteri, după cum s-a spus, în conformitate cu paragraful 5 din *Decretul Tripartit*, partea a II-a, titlul 26, fără exprimarea acestora, judecătorul nu va putea să administreze o judecată dreaptă și potrivită între părți. Așa cum este întotdeauna de căutat un proces drept, tot astfel nu e posibil să se asculte și să se ducă la capăt un rechizitoriu neclar. Prin urmare, dacă /15/ vor să purcedă pe cale juridică și să aibă parte de o judecată dreaptă, reclamanții trebuie să specifice: *Oare care sunt plângerile lor, atât personale, cât și reale ?* Dacă [nu] cumva plângerile, care au fost revizuite în anul 1777, în ziua de 30 mai sub numărul 5916, au fost decise, depășite și aplanate, sau dimpotrivă au fost decise, depășite și aplanate altele diferite ?

Căci, în 30 mai 1777 sub nr. 5916, înaltul Guberniu crăiesc s-a învrednicit cu îndurare să pună să fie cercetate, prin comisia dispusă din sânul său¹⁹³, în fața înaltului Guberniu crăiesc și a înaltului Tezaurariat crăiesc, plângerile înaintate de către aceiași reclamanți rășinăreni contra Magistratului reclamat, și [s-a învrednicit] să le cântărească punct cu punct și, în cele din urmă, a binevoit să dea o hotărâre în ce privește toate reclamațiile prezentate și investigate.

Așadar, dacă reclamanții rășinăreni intenționează să resuscite și să reia chiar și acum acele puncte ce fuseseră investigate, analizate și discutate, ba chiar și aplanate pe cale juridică, sau (așa cum scriu [reclamanții] în certificat) „care nu fuseseră revizuite întrutotul în mod adecvat”, atunci să le expună, să le explice și să le specifice, arătând: *Oare care sunt acele puncte care nu fuseseră „adecvat revizuite” și analizate ?* Căci, în ce privește aceste puncte, care sunt recunoscute a fi fost stabilite, aplanate și depășite atunci, pârâții fac trimitere la hotărârea grațioasă, preajustă, legală și adecvată a înaltului Guberniu crăiesc. Iar dacă nu cumva au adus documente noi pentru răsturnarea acelei îndurătoare hotărâri guberniale, /16/ care s-o submineze, atunci își rezervă [dreptul] să prezinte noi argumente împotriva aceluiași puncte ce sunt rezervate justiției.

Iar dacă sunt alte și noi asupriri și sunt pretinse acum noi prejudicii, iar în privința lor pârâții reclamați au fost avertizați ca acelea să fie declarate în mod specific, *după ce s-a cerut de la Maiestatea sa preasfântă instituirea căii juridice*, în egală măsură legile și regulamentele susținute de pârâți și de judecători pretind ca acelea să fie declarate în mod specific, căci altminteri, precum mai sus, nici reclamații pârâți nu se vor putea apăra cu ușurință, nici judecătorul nu poate face o judecată dreaptă.

Mai departe: „4”¹⁹⁴. Ar exista foarte multe [puncte], atât în atestarea reclamanților cât și în cauza dezbătută, ce sunt contrare naturii chestiunii *prevăzute pe cale juridică* și procesului de față, de asemenea contradictorii în substanța lor și incriminatorii la adresa reclamanților, fără motiv suficient. Cum ar fi:

„1. Mai întâi. Că pârâții reclamați nu au pornit o cauză de repunere integrală [în drepturi] împotriva reclamanților”:

---

¹⁹³ Printr-o comisie gubernială.

¹⁹⁴ A patra excepție invocată de Magistratul reclamat are două subpuncte.

Dar cine a văzut vreodată gheață în foc ? Cine a văzut vreodată ca, în cauza pornită contra sa, un pârât și reclamat să acționeze împotriva lui însuși ca pârâș și reclamat ? Și: „2. În al doilea rând. Că reclamanții înșiși ar face acțiune reconvențională”:

Devreme ce acțiunea reconvențională își are locul doar atunci și acolo, unde reclamantul, mai înainte era pârât, – însă aici, rășinărenii /17/ nu au fost niciodată pârâți, ci au fost mereu pârâși și reclamanți –, și având în vedere faptul că, totuși, au fost omise acele aspecte, care ar avea chipurile o mică importanță în economia cauzei, pentru mai rapida urnire a chestiunii și pentru împlinirea îndurătoarei porunci crăiești, [reclamații] cer să se facă o expunere asupra momentelor specifice ale plângerilor reclamanților, cu suficiente declarații și cu toate specificările, așa încât ei înșiși să poată să răspundă la toate acelea, să aducă dovezi și să se apere pe calea judecătii și să poată da satisfacție preaindurătoarei preainalte porunci crăiești care cerea instituirea căii juridice, rezervându-și dreptul să revină și să formuleze excepții și să protesteze împotriva înscrisului reclamanților de la [litera] F, citat doar, dar neprezentat și necomunicat până atunci și împotriva altor înscrisuri care urmează să fie prezentate de aceiași reclamanți.

Rășinărenii depredați răspund la excepția declinatorie¹⁹⁵ avansată – constând din 4 puncte, propusă în completarea rescriptului crăiesc [trimis] în loc de răspuns, cu o judecată referitoare la chestiune și cu o formă neobișnuită –, respectiv la anularea acesteia prin următoarele, și anume:

În ceea ce privește prima observație¹⁹⁶, ei zic că:

/18/ Cei care fac observațiile greșesc atât în *modul de observare*, cât și în *obiectul observațiilor*, căci nu este adevărat că reclamanții rășinăreni nu au expus speța plângerilor lor și nu au dat nicio denumire ofenselor¹⁹⁷, căci există o *citație* pentru deschiderea unei acțiuni reconvenționale, la care *reclamații nu pot nici să răspundă direct, nici să înainteze dovezi contrare* pe cale juridică, cum că plângerea pârâșilor ar fi nenominalizată și indeterminată, la care nici pârâții nu pot să răspundă cu ușurință și să se apere, nici judecătorul nu poate să facă o judecată dreaptă între părți.

Însă într-adevăr: 1. Păgubiții rășinăreni au expus cazul specific al plângerilor, injuriilor și pagubelor în repetate rânduri, începând cu anul 1735 până în anul 1777, atât augustei Curți și înaltei Camere¹⁹⁸, cât și înaltelor consilii crăiești al Guberniului și al Tezaurariatului, cu indicarea îndestulătoare și specifică a spețelor și, din această cauză, toate actele au fost comunicate întotdeauna în modul obișnuit Magistratului sibian pârât, care le are la îndemână pe toate în arhiva sa, acesta fiind și motivul pentru care, în virtutea poruncii de cercetare¹⁹⁹, ei²⁰⁰ au comunicat spoliaților rășinăreni toate acestea una câte

¹⁹⁵ De respingere.

¹⁹⁶ Urmează răspunsul rășinărenilor la excepția declinatorie a sibienilor. Mai întâi, rășinărenii se referă la prima excepție invocată de Magistrat, apoi răspund la celelalte trei excepții ridicate de pârâți.

¹⁹⁷ Adică rășinărenii nu ar fi specificat care sunt acele ofense suferite.

¹⁹⁸ Este vorba despre Camera Aulică Transilvană de la Viena.

¹⁹⁹ Dată de împărat.

²⁰⁰ Se referă la membrii Magistratului sibian. În fraza aceasta există un anacolut, cu schimbarea subiectului (Magistratul – membrii Magistratului).

una, în copii autentice eliberate sub sigiliul propriu al Magistratului, la sărbătoarea Tuturor Sfinților /19/ din anul 1776 în schimbul taxei obișnuite, din care [copii], doar dacă [pârâții] nu vor să le ignore cu bună-știință, află amănunțit următoarele:

În primul rând, în anul 1736, la 13 martie, Magistratul a răspuns aceluiași înalt Guberniu în felul următor, în legătură cu plângerile rășinărenilor transmise aceluiași Magistrat:

„Am primit, cu respect omagial, porunca Maiestății sale sacratisime, transmise nouă în copie de către înaltul Guberniu crăiesc, împreună cu memoriul episcopului valah, baronul de Klein²⁰¹, și cu cel al locuitorilor rășinăreni, [memoriu] înaintat Maiestății sale”.

Și din aceste lucruri se constată că aceluiași Magistrat pârât îi fuseseră direcționate toate plângerile referitoare la faptele lor, cu scopul de a fi reparate pagubele, stricăciunile și prejudiciile și, în temeiul acestora rășinărenii cereau ca, după dovedirea *faptului*, mai întâi și înainte de toate să se facă restituirea integrală și, de asemenea, cereau protecția crăiască față de nerespectarea acestora.

Iar plângerile erau²⁰²:

1. Consulul (primarul) sibian răposat Johann Sachs [von Harteneck]²⁰³, printr-o lingușeală blândă a început să șterpească dreptul de cârciumărit, pe care rășinărenii îl exercitaseră până atunci în mod pașnic, și să-l știrbească în așa măsură încât amintita comunitate rășinăreană să livreze unul sau două vase /20/ vase de vin din cârciumă la cererea onestă a aceluiași primar. Dar, după ce acela a plecat din această lume, în curgerea timpului, urmașul său a cotropit fără nicio îndreptățire, prin măsuri și mai aspre, întregul drept de cârciumărit al comunității rășinărene și l-a transformat în uz propriu și treptat i-a pus pe față în situația ca rășinărenii deja să nu mai poată să aducă vinurile, vinarsul, berea și miedul din altă parte, decât dacă sunt constrânși să cumpere toate acestea, la un preț ridicat, din cârciumile Magistratului.

Pe lângă acestea: 2. Cu toate că satul valah Rășinari e așezat pe Pământul Crăiesc și în scaunul sau teritoriul sibian, iar locuitorii acestuia se folosiseră din timpuri străvechi întotdeauna de aceleași drepturi și jurisdicții, atât judiciare cât și teritoriale, care țineau de consuetudinea și de obiceiurile valahe²⁰⁴ – de care se folosesc în mod corespunzător și ceilalți locuitori lor din satele crăiești săsești²⁰⁵ și ale valahe²⁰⁶, după specificul lor fiecare

²⁰¹ Este vorba despre Inochentie Micu-Klein (1692–1768), episcop greco-catolic român (1730-1751).

²⁰² Urmează plângerile nominalizate și detaliate ale rășinărenilor.

²⁰³ Johann Zabanius Sachs von Harteneck (*Joannes Szász*) (1664-1703), consulul (primarul) Sibiului (1695-1701) și comite al sașilor (1691-1703), datorită corupției sale, pedepsit și ucis prin decapitare de către sași, a fost reabilitat ulterior, fiind considerat unul din cei mai valoroși comiți ai națiunii săsești.

²⁰⁴ Documentul face apel la *Jus Valachicum*, vechiul sistem juridic specific doar românilor, întrucât sașii foloseau așa-numitul *sächsisches Municipalrecht* (dreptul municipal săsesc), valabil mai ales în orașele și târgurile lor.

²⁰⁵ Din satele săsești de pe Pământul Crăiesc sau Pământul Săsesc.

²⁰⁶ Respectiv: românii din Rășinari, la fel cu ceilalți români locuitori în satele săsești (mixte) sau românești de pe Pământul Crăiesc, se foloseau în secolul al XVIII-lea, ca în vremurile străvechi, de dreptul valah consuetudinar.

–, nu mai puțin, începând din anul 1735 Magistratul sibian i-a spoliat de toate aceste drepturi *via facti*.

Și mai ales: 3. În anul 1735, în timpul primăverii, pe nenorociții văcari și oieri i-au privat *via facti* de toate locurile de pășunat, deținute de secole în mod pașnic de aceștia în schimbul plății *cvincvagesime*²⁰⁷ sau *teragiului*²⁰⁸, /21/ și i-au supus din nou la plata unor taxe anuale în valoare de 200 de florini ungurești și la o nouă corvoadă prin plata obligatorie a unor taxe anuale de 200 de florini ungurești. Și, pentru că au refuzat să se supună acestei corvezi, ca fiind una nemaifolosită, 20 de jurați ce reprezentau întreaga comunitate a satului – fără să fie nici citați, nici condamnați pe cale juridică – au fost aduși cu sila în curtea pretorială de către străjeri. Și acesta [Magistratul] a poruncit să fie arestați *via facti*, să fie puși în lanțuri, iar odată arestați să fie aruncați în închisorile publice infecte ale scaunului și acolo să putrezească îngrozitor până când vor fi stors cu violență de la aceștia²⁰⁹ un angajament legat de plata impusă atunci forțat pentru taxa de pășunat²¹⁰, ca mai apoi să sporească încetul cu încetul taxa pe pășunat nou introdusă de 200 florini ungurești, încât din anul 1770 se pretindeau sub acest titlu²¹¹ nu mai puțin de 329 de florini renani și 10 creițari anual. Și acești bani erau îndreptați în folosul orașului²¹², fără ca rășinărenii să aibă parte de ei.

Pe deasupra: 4. În egală măsură, între aceștia [rășinăreni] și sașii de la țară era în vigoare adunarea sătească, unde se dezbăteau atât chestiunile juridice cât și cele economice, de către judele sătesc și de cei 40 de bărbați jurați, pentru binele comunității și pentru pacea reciprocă²¹³, și unde se stabileau și se strângeau amenzile obișnuite²¹⁴. Dar și de această jurisdicție aceiași reclamanți au fost deposedați *via facti*.

5. Rășinărenii au avut beneficiul ghindăritului din pădurile de /22/ stejari și fagi, însă [sibienii]²¹⁵ i-au privat de uzul ghindăritului și le primesc în aceleași [păduri] atâtăia porci, cât să acopere valoarea taxei care trebuie plătită către oraș, deși înainte uzul ghindăritului pentru folosințele localnicilor locuitori în Rășinari fusese liber și gratuit.

---

²⁰⁷ *Qvinqvagesima* sau cincizecimea însemna plata unei oi sau vaci din 50. Ulterior taxa a crescut, transformându-se în *tricesimă*, adică plata unei oi din 30.

²⁰⁸ „*Terragium*, darea pe pământ”. *Glosar*, p. 187.

²⁰⁹ De la rășinăreni.

²¹⁰ Adică rășinărenii arestați aveau să fie eliberați abia după asumarea angajamentului că vor plăti taxa de pășunat, impusă în astfel de condiții de Magistratul sibian.

²¹¹ Ca taxă de pășunat.

²¹² Orașul Sibiu.

²¹³ Pentru binele obștei sătești din Rășinari și pentru buna înțelegere dintre români și sași.

²¹⁴ Sunt înșirate aici câteva din atribuțiile ce reveneau, prin *Jus Valachicum* judeului sătesc și celor 40 de jurați bătrâni din Rășinari, de care au fost deposedați datorită intervenției brutale a Magistratului sibian la începutul secolului al XVIII-lea. Conform statutelor municipale ale orașului Sibiu din anul 1698, *Neueste Constitutiones et Statuta Reipublicae Cibiniensis* (Cele mai noi constituții și statute ale Republicii Cibiniene), operă a primarului sibian Johann Sachs von Harteneck, consulul orașenesc, respectiv însuși primarul Sibiului, era investit cu titlul unui jude suprem al Rășinariului, căruia i se recunoștea definitiv dreptul de a încasa taxele și *birșagurile* din Rășinari. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 60. Astfel tocmai lupul era pus cioban la stână.

²¹⁵ Anacolul în original.

6. Robota – atât cea cu mâinile cât și cea cu carele și cea de transport –, care înainte se obișnuia a fi prestată doar spontan și formal, precum și în chip moderat, a fost transformată treptat în obligație colectivă iobăgească. Și, așa cum îi lipsesc de grânele locale pe sârmanii munteni, totuși, fără să țină seama de acest lucru, deja de câțiva ani încoace, [sibienii] prinseră să sustragă și pâinea care înainte le era dată de obicei [rășinărenilor], încât să fie sleiți prin înfometare în timpul prestării robotelor.

7. [Sibienii] au început să-și însușească de vreo 2 sau 3 ani încoace locurile mai bune de pășunat, dobândite mai înainte de aceia [de rășinăreni] și începute a fi alocate în schimbul unei taxe, pe care prinseră să le confiște în totalitate, cu motivul ofensator privind taxa de pășunat – și aceasta introdusă cu forța – că ei nu mai obișnuiesc să aloce acest drept de pășunat rășinărenilor, ci doar străinilor²¹⁶ din Tilișca, din Cacova și din Tălmăciu, precum și altora, și că refuză să dea ascultare rugămintelor lor care implorau pentru munți²¹⁷, încât aceștia să fie aduși la sapă de lemn²¹⁸, iar alții să își mâne oile lor în locuri mai îndepărtate.

/23/ Dar, ca să se poată înțelege mai limpede, același Magistrat pârât nu poate să ignore câte locuri au ocupat de la rășinăreni și câți munți (dealuri)²¹⁹ în speță, situați între hotarele satului valah Rășinari, pentru că însuși nobilul Magistrat le-a alocat [locurile și munții] din timpul ocupării în schimbul unei taxe anuale aceluiași rășinăreni, precum și străinilor²²⁰, și a încasat veniturile acestora. În consecință, pentru o mai bună informare în fața înaltului for²²¹, prezentând în plen tabela topografică confecționată înainte la litera M, [rășinărenii] precizează [aceste locuri] acum în modul [următor]: (M)²²².

În primul rând.

*Locurile ocupate*²²³, începând de la răsărit și mergând către miazăzi și apus și către miazănoapte, se declară astfel:

1. *Lunca Rășinariului*, între *Dumbrava Mare și Dumbrava pe hel mare* (Cel Mare)²²⁴ (Poienile Narciselor)²²⁵, împreună cu *Pădurea Verde* (*Pădurea Tânără*)²²⁶, cu două mori de făină lângă sat, și cu 6 roți care învârteau în sus lâna, pe lângă partea din *Pădurea Verde* la *Lunca Rășinariului* până la cele 6 vechi semne de hotar, care despărteau și deosebeau între ele teritoriile sibienilor și ale rășinărenilor, împreună cu

²¹⁶ *Extraneis*, venetici, externi, străini, din afara satului Rășinari.

²¹⁷ Rășinărenii îi implorau pe sibieni să le dea munții lor înapoi.

²¹⁸ Textual: *ad incitas redigi*, să fie reduși la faliment.

²¹⁹ *Montes* înseamnă munți mai mici, muncei, dealuri; *Alpes* sunt munții înalți.

²²⁰ Adică în timp ce Magistratul sibian ocupa munții, le dădea rășinărenilor dreptul de a-i folosi contra unei taxe.

²²¹ Guvernul transilvan.

²²² Adică, prin reprezentantul lor Hilibi Gál, rășinărenii au prezentat în plenul ședinței guberniale harta topografică de sub M, indicând pe aceasta locurile ocupate de Magistratul sibian.

²²³ De Magistrat.

²²⁴ Text în limba română în original.

²²⁵ În germană, în original: *Narcissen Wiesen*.

²²⁶ În germană, în original: *Junger Wald*.

Parul Roșu și locurile a două mori, una de hârtie, cealaltă de făină zisă *Gura de Făină*²²⁷ sau cu locurile celor două mori de făină de cernuț, cu partea corespunzătoare a Pădurii Verzi, cu 3 vii /24/ numite „viile putenieilor”²²⁸, împreună cu pământurile de arătură, acum alocate rășinărenilor în schimbul censului²²⁹, până la drumul public care duce de la Cislăchioara²³⁰ la Poplaca, laolaltă cu viile situate între Râul Galben²³¹ și Rășinari, ba și până la Pădurea Galbenă, în plus cu 3 locuri de mori cu tot atâtea mori – din care a treia în interiorul Rășinariului [este] de batere a lânii, la fel ca și prima, iar a doua [este moară] de făină, cele două din urmă [având] câte 2 roți: una, construită și situată în podișul montan pe malul râulețului Sad ce curge spre Tălmăciu, [fiind] ocupată *via facti* de la aceștia [rășinăreni] în urmă cu 2 ani și începând a fi alocată în schimbul unei taxe anuale de 25 de florini renani la câte 3 locuitori rășinăreni.

În *al doilea rând*. Numele munților și ale locurilor de pășune sunt următoarele, și anume începând către miazăzi: 1. *Bucșa*²³², unde e un staul de oi, numit *Stâna*. 2. Lângă Izvorul Bucșii, *Tomnatic*²³³. 3. *Mălăișel*. 4. *Cuculeu*²³⁴. 5. *Nanu*²³⁵. 6. *Groși*²³⁶. 7. *Muncelu*²³⁷. 8. *Bătrâna din Mijloc*. 9. *Bătrâna*. 10. *Bătrâna hel* [cel] *din Sus*²³⁸. 11. *Piciorul Dușii*²³⁹. 12. *Rojdești*²⁴⁰. 13. *Șerbănei*²⁴¹. 14. *Cânaia*²⁴², [adică] Munții Chinezilor [Cnezilor]²⁴³ sau Juzilor. 15. *Cindru*²⁴⁴ – [locurile de mai sus fiind] alocate de obicei de către nobilul Magistrat țilișcanilor din scaunul Săliște pentru 100 de florini /25/ pe an, începând de acum 14 ani.²⁴⁵ 16. *Niculeștiul hel Mic*. 17. *Niculeștiul hel Mai Mare*. 18. *Costișă* [?]. 19. *Beșineu*²⁴⁶. 20. *Oncești*²⁴⁷. 21. *Capul Bobeș*²⁴⁸, *Küvoralirol*²⁴⁹, de

²²⁷ În germană, *Munt-Mehl*, Gura Făinii.

²²⁸ Toponimul românesc, notat în original, poate proveni de la *putineie*, putine mici, dar înalte și strâmte, în care se bate smântâna ca să se aleagă untul.

²²⁹ „Census, 1. cens, darea pământului; 2. dare”. *Glosar*, p. 29.

²³⁰ În original, *Michelsberg*, denumirea germană arătând că era un sat preponderent săsesc.

²³¹ În *cartea ocolniță* din 1488, fie ea în copii de secol XVIII, apare toponimul *valea Calbau*. Victor Păcală, *Monografia satului Rășinari*, p. 43.

²³² Muntele Bucșa (1483 m), cf. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 5.

²³³ Muntele Tomnatic (1442 m), cf. *ibidem*, p. 5.

²³⁴ Muntele Cuculeu (1591 m), cf. *ibidem*, p. 4.

²³⁵ Muntele Nanu (1587 m), cf. *ibidem*, p. 4.

²³⁶ Muntele Groși (1516 m), cf. *ibidem*, p. 4.

²³⁷ La Victor Păcală, *op. cit.*, p. 4: Muntele Poiana-Muncelu (1676 m).

²³⁸ La Victor Păcală, *op. cit.*, p. 4: munții Bătrâna Mare (1925 m) și Bătrâna Mică (1549 m).

²³⁹ La Victor Păcală, *op. cit.*, p. 4: Muntele Poiana Dușa (1591 m).

²⁴⁰ Muntele Rojdești (1954 m), cf. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 4.

²⁴¹ Muntele Șerbănei (1869 m), cf. *ibidem*, p. 4.

²⁴² Muntele Cânaia (2121 m), cf. *ibidem*, p. 4.

²⁴³ Cnezilor.

²⁴⁴ Poate documentul se referă la Muntele Cindrelu (2245), cel mai înalt munte din preajma Rășinariului. Sau poate la muntele Cindrea, menționat în *cartea ocolniță* din 1488 sau în copiile sale de secol XVIII. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 43.

²⁴⁵ Circa din 1768.

²⁴⁶ Muntele Beșineu (1963 m), cf. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 4.

²⁴⁷ Muntele Oncești (1714 m), cf. *ibidem*, p. 4.

obicei alocate celor din Poplaca. 22. *Bucura*. 23. *Beleu*, unde se află comanda sau grănicerii militari la confiniile Valahiei²⁵⁰, unde sunt tăiate lemnele de magazie pentru orașul Sibiu și sunt trimise pe râulețul zis *Valea Călugărilor*²⁵¹ spre Poplaca și Rășinari. 24. *Pleșa*²⁵². 25. *La între Saduri*. 26. *Negovanul Mare*²⁵³. 27. *Negovanul Mic*. 28. *Zimbrul*. 29. *Clăbucet*. 30. *Zinda* [Jmida]²⁵⁴.

În ce privește punctul al doilea²⁵⁵, nobilul Magistrat neagă faptul că ar cunoaște prejudiciile, precum și plângerile și ofensele aduse jefuiților rășinăreni, începând din anul 1735 și până în anul 1777, și de aceea cere să fie expuse și specificate aceste prejudicii și asupreli, explicându-se corespunzător, și anume: în ce fel, cum, cine, ce, când sau care sunt prejudiciile provocate acelorași deposedați cu violență și care prejudicii și asupreli au fost continuate cu râvnă până acum? Însă nenorociții rășinăreni spun că și această pretinsă necunoaștere este prefăcută, fiindcă aceleași daune sunt constatate în mod evident atât din cele două plângeri înaintate în anul 1735 augustei Curți și mai apoi comunicate nobilului Magistrat, cât și din memoriile care au urmat din anii 1736, 1752, 1759, 1773, 1777, care au fost transmise nobilului Magistrat și, în consecință, depuse în Arhiva sibiană.

/26/ Totuși, pentru ca să se poată constata în mod amănunțit și de către înaltul for²⁵⁶, toate acestea sunt reluate pe scurt în cele ce urmează:

1. Comunitatea valahă a satului Rășinari așezată pe *Fundus Regius* și în scaunul Sibiului și-a păstrat și s-a folosit și s-a bucurat, aidoma celorlalte sate aflătoare pe *Fundus Regius*, de toate beneficiile și înlesnirile teritoriale, și în egală măsură și de jurisdicțiile corespunzătoare acestora, de care se folosesc și au parte celelalte sate ale Pământului Crăiesc, în funcție de diversitatea așezării lor și de natura locurilor. Dar, începând cu anul 1735, a fost spoliată de acestea de către nobilul Magistrat, care le-a întors în folosul propriu și în avantajul cetățenilor²⁵⁷ sibieni.

Mai apoi: 2. Același Magistrat sibian a răpit de la aceeași comunitate²⁵⁸ rășinăreană întreaga jurisdicție sătească, care era în vigoare între ei de secole și a supus-o nemijlocit jurisdicției domeniiale însușite abuziv, și chiar i-a privat pe aceiași rășinăreni de veniturile teritoriale și de facilitățile interne și externe și i-a spoliat de locurile de pășunat, de păduri și de ape, laolaltă cu facilitățile acestora, înainte deținute în mod liber,

²⁴⁸ Dealul Bobeș (1311 m), cf. *ibidem*, p. 5.

²⁴⁹ Chivărarilor [?].

²⁵⁰ Victor Păcală, *op. cit.*, p. 65.

²⁵¹ Numele actual al râului Valea Călugărilor este Râul Ștezii, apud Victor Păcală, *op. cit.*, p. 6.

²⁵² La Victor Păcală, *op. cit.*, p. 5: Pleșcioara, Dosu-Porcului, Runcu (1114 m).

²⁵³ În *cartea ocolniță* din 1488 sau în copiile sale de secol XVIII apare ca „vîrful lui Neagoe Ivan”. Victor Păcală, *op. cit.*, p. 43-44.

²⁵⁴ Numele acestui munte este scris în multe forme: Jimda, Jmida sau Zumida (*Zsimda*, *Zsmida*, *Zumida*), în *Transmissionales*, p. 586-589.

²⁵⁵ Excepția a doua invocată de Magistrat.

²⁵⁶ În fața Guberniului transilvan, aflat tot la Sibiu.

²⁵⁷ *Civium Cibiniensium*, cetățenii sibieni, se referă la orășeni, adică locuitorii orașului Sibiu.

²⁵⁸ În sensul de obște sătească.

la fel ca celelalte sate de pe Pământul Crăiesc, iar pentru fiecare ogor de câte o câblă [Magistratul] a impus o taxă anuală de 17 1/2 crețari /27/ și s-a îngrijit ca aceasta să fie percepută neabătut.

În același timp: 3. Pășunile lor și fânațele, până în anul 1735 folosite pașnic la fel ca ceilalți locuitori de pe Pământul Crăiesc au fost ocupate de la aceștia [de Magistrat], care a pus să le fie luate fânațele cosite și grânele strânse și le-a întors spre folosul orașului.

4. Același Magistrat i-a privat și de înlesnirile și de foloasele pădurilor de foioase, folosite de aceștia în mod pașnic de când lumea.

5. Aidoma celorlalți locuitori ai Pământului Crăiesc, [rășinărenii] nu erau siliți la prestarea niciunei robote până în anul 1735, însă începând de atunci și în continuare sunt supuși de același Magistrat la robote crâncene și la prestarea unor munci gratuite și de foarte multe ori sunt mistuiți de o foame cumplită în timpul prestării unor asemenea robote.

În ce privește punctul 3, același Magistrat obiectează că el nu ar cunoaște hotărârile adoptate întretimp, și anume ce ofense și ce pagube ale rășinărenilor au rămas nerevizuite, care nu au fost cuprinse în îndurătoarea hotărâre a înaltului Guberniu regesc emisă în ziua de 30 mai a anului 1777, cu nr. 5916.

La care obiecție nenorociții rășinăreni declară cu cea mai mare umilință:

În primul rând. Toate plângerile au început a fi înaintate din anul 1735 și după aceea au fost continuate la rând, /28/ din cauza dreptului de posesiune deținut înainte și a privațiunii și ocupării care au urmat, ca și în legătură cu chestiunea de fapt, nu de drept. Însă revizuirile de fapt nu s-au făcut niciodată de nici unele, ci numai de drept. Cum totuși mai înainte trebuia să se cunoască faptul și, acesta odată cunoscut și dovedit, trebuia să se facă pur și simplu judecată privind restituirea integrală cerută, ceea ce nu s-a atins nicăieri în textul revizuirii.

La acestea adaugă: în al doilea rând. Cu privire la rugămintele păgubiților rășinăreni, înaintate maiestății crăiești în ziua de 26 octombrie a anului 1752, a ajuns la înaltul Guberniu crăiesc un astfel de rescript binevoitor, laolaltă cu comunicarea rugămintilor înainte făcute ale rășinărenilor, cum că [Guberniul la rândul său] trebuie să prezinte aceleași plângeri [maiestății sale], după ce le va fi desemnată rășinărenilor asistența fiscală și vor fi primite toate documentele părților, precum și opinia gubernială, ce urmează a fi anexate. Însă, cu toate că fuseseră instituite anumite revizuirile particulare, totuși întru completarea tocmai pomenitului rescript crăiesc, nici documentele părților, nici hotărârile luate în legătură cu acestea nu au fost înaintate maiestății sale, pentru ca aceasta să decidă în consecință asupra lor. Iar explicația lor²⁵⁹ constă în aceea că cele scrise în certificat²⁶⁰ nu au fost revizuite adecvat sau, chiar dacă au fost revizuite, nu au fost înaintate augustei Curți, ca să hotărască în consecință asupra lor.

---

²⁵⁹ A membrilor Guberniului.

²⁶⁰ Certificatul sau adeverința rășinărenilor.

/29/ În ceea ce privește punctul 4, nobilul Magistrat insistă că nenorocirii reclamanți rășinăreni, atât în adeverința lor, cât și în cele mai multe ședințe de judecată, au introdus asemenea puncte care sunt contrare naturii lucrului și căii juridice prescrise, ba chiar și prezentului proces, și sunt contradictorii într-un singur punct incriminându-l chiar pe nobilul Magistrat, atât prin prisma faptului că [ei] nu au solicitat niciodată repunerea integrală [în drepturi], cât și a faptului că reclamanții acționau în justiție printr-o acțiune reconventorie. Totuși, cum acțiunea reconventorie are loc atunci și acolo unde [pârâțul-reclamant] reconvențional²⁶¹ era înainte pârât, rășinărenii au fost întotdeauna pârâși, niciodată pârâți.

La acestea rășinărenii zic:

În acest punct²⁶² nobilul Magistrat nu a făcut deloc afirmații complete și respectiv o acuzație nedemnă, chipurile pentru completarea preînaltului rescript transmis în ziua de 19 februarie aceluiași nobil Magistrat, ba chiar au fost delăsători²⁶³ în privința aceluia²⁶⁴ și din această cauză²⁶⁵ [rășinărenii] se roagă cu cea mai mare umilință, nici să nu fie asumate [punctele respective], nici să nu fie luate în considerare. Însă, deoarece în temeiul binevoitorului rescript regesc ante-pomenit, li s-a cerut concret [membrilor] Magistratului pârât să-și dovedească pe calea legii, în fața înaltului Guberniu crăiesc, dreptul, oricare ar fi acesta, împotriva comunității rășinărene și asupra beneficiilor pretinse, iar pe această cale i-a fost atribuită Magistratului calitatea de reclamant²⁶⁶ /30/ și, pentru că [membrii Magistratului] fuseseră avertizați prin două îndurătoare decrete guberniale, în consecință ei au dobândit calitatea de reclamanți contra rășinărenilor; totuși [membrii Magistratului] au neglijat²⁶⁷ să dovedească pretinsele lor drepturi, în schimb nefericiții rășinăreni spoliați au specificat printr-o îndestulătoare expunere punctele importante ale plângerilor lor, cum ar fi dreptul lor pașnic de posesiune avut înainte până în anul 1735, precum și ocuparea efectivă care a urmat, și chiar înainte de acestea le dovediseră acele puncte anchetatorilor lor, [rășinărenii] așteaptă un răspuns direct [din partea Magistratului] la aceste puncte, care nu se bazează pe o chestiune de drept, ci pe una de fapt²⁶⁸. Și, în cazul în care acestea nu sunt conforme cu legile și rescriptul crăiesc, iar [membrii Magistratului] vor dovedi în mod suficient pretinsele lor drepturi, [rășinărenii] imploră cu plecăciune să le fie adjudecată, în conformitate cu ședința de judecată, restituirea neîntârziată a tuturor bunurilor lor dobândite și ocupate *via facti*. De altminteri lucrurile vorbesc de la sine²⁶⁹.

²⁶¹ În terminologia de astăzi, pârâțul-reclamant reconvențional este persoana care face acțiunea reconvențională.

²⁶² În punctul 4.

²⁶³ Se referă la membrii Magistratului sibian.

²⁶⁴ În privința rescriptului.

²⁶⁵ Din pricina târăgării Magistratului.

²⁶⁶ În sensul că Magistratul a devenit din pârât pârâș.

²⁶⁷ De fapt, au refuzat.

²⁶⁸ În sensul că acele puncte constituie semnalarea unor abuzuri.

²⁶⁹ În sensul că dovedesc.

În privința pretențiilor reclamați pârâți, în numele Magistratului și comunității sibiene se răspunde:

La *prima*²⁷⁰ plângere a rășinărenilor – și la acea secțiune a celor 7 puncte conținute în ea, pe care o rezumă astfel: „Din partea rășinărenilor se scrie chiar cum că rășinărenii păgubiți au expus în repetate rânduri, începând cu anul 1735 până în anul 1777, cazul specific al plângerilor, ofenselor și pagubelor, cu îndestulătoare și specifică prezentare a faptelor, atât augustei Curți cât și înaltei Camere, precum și înaltelor /31/ consilii regești gubernial și tezararial²⁷¹ etc.” – se răspunde [de către Magistrat]: rășinărenii înșiși nu știu ce anume și ce fel de [prejudicii] au expus și au înaintat augustisimei Curți, înaltei Camere, respectiv înaltelor consilii înainte pomenite, până într-atât încât nici nu se cuvine, nici nu se poate să îi trimită pe reclamați [la judecată], fiindcă nu au comunicat acest lucru pârâților. Acum însă doresc să-i acționeze pe calea justiției, așa că trebuie să le numească și să le exprime [acele prejudicii], în sensul legilor mai sus citate. Iar cele care le-au fost comunicate pârâților de curând de către reclamanți și pe care rășinărenii le-au extras din Arhiva magistratuală și le-au transpus aici²⁷² la litera F, [deci] acele reclamații acum supuse legii nu conțin în ele niciun prejudiciu, întrucât această copie nu conține nimic altceva în sine decât copia procesului verbal al anchetei întocmită în anul 1738 și prezentată chiar înaintea comisiei guberniale delegate în anul 1777, [copie] redactată de diferite mâini fără nicio autentificare, doar cu scopul informării private, după cum o dovedește *conclusum*-ul²⁷³ acestei copii expus la litera F cu aceste cuvinte: „*Am găsit cu cale să emit înaintea pomenita copie*”²⁷⁴. Și, de aceea, acel înscris, fiind de fapt transumptul unei copii simple, nu are nicio putere de dovedire în justiție și în forul potrivit, conform § 82 B /32/ al instrucțiunii înșăși, decât dacă prezintă în instanță originalul (precum și copia colaterală, întrucât este simplă și cu totul lipsită de putere probatorie în instanță, fiind unilaterală).

Totuși, dacă rășinărenii se referă la răspunsul Magistratului dat la 13 martie 1736 Guberniului regesc – care începe astfel: „*Am primit cu omagială venerație*” etc.²⁷⁵ – de fapt, în acea expunere nu există nimic specific, ci toate cele conținute sunt prezentate în termeni generali și nu există vreo mențiune a pretenției spolieri, așa încât, dacă rășinărenii nu le vor prezenta acum, pe parcursul cauzei, atunci la relegări²⁷⁶ asemănătoare, nici pârâții nu vor putea răspunde, nici judecătorul nu va putea face o judecată dreaptă și stabilă. În consecință, se scrie gratuit și fără nicio dovadă [de către Magistrat]: „*Rășinărenii, după dovedirea faptului și înainte de toate, au cerut restituirea*”²⁷⁷.

²⁷⁰ Subliniere cu o acoladă în original.

²⁷¹ Text subliniat în originalul latinesc.

²⁷² În actele procesului.

²⁷³ *Conclusum* (sinonim *resolutum*), decizie verbală. Michael Hochedlinger, *Aktenkunde. Urkunden- und Aktenkunde der Neuzeit*, Böhlau Verlag Viena, Oldenbourg Verlag München, 2009, p. 74.

²⁷⁴ Subliniere în original.

²⁷⁵ Subliniere în original, aici și mai jos, ceea ce înseamnă reproducerea unui citat.

²⁷⁶ *Relegare*, alungare, izgonire, expulzare, transfer, degradare, decădere din drepturi.

²⁷⁷ Subliniere în textul original latinesc.

În ceea ce privește cele specificate în continuare, cazul arată după cum urmează:

La primul punct, se consideră că toată această dificultate pricinuită de dreptul de cârciumărit a fost depășită de către înaltul Guberniu crăiesc în anul 1777. [când și-a extras acest drept] din privilegiul regretatului rege Matia²⁷⁸ (reprodus chiar și în rechizitoriile actuale). Doar dacă rășinărenii nu vor prezenta alte documente noi întru anularea acelei îndurătoare hotărâri guberniale²⁷⁹, în caz contrar, acea decizie gubernială va trebui să rămână /33/ fermă, acest lucru fiind conținut în sine chiar și în binevoitorul decret.

La punctul al doilea, rășinărenii trebuie să spună care ar fi acele drepturi și jurisdicții judiciare ca și teritoriale, cutume și obiceiuri valahice de care Magistratul i-ar fi spoliat cel mai devreme din anul 1735, și, dacă sfatul celor 40 de bărbați pretinde dreptul de judecată (*iudicatum*)²⁸⁰ sau dreptul sabiei (*ius gladii*)²⁸¹, pe lângă aceasta [rășinărenii] mai trebuie să prezinte după obiceiul consacrat scrisoarea privilegială dobândită, după cum obișnuiesc să prezinte și celelalte comunități cu asemenea prerogative, și să numească jurisdicția teritorială și pe cea judiciară dobândite de ei după cum pretind, de asemenea să dovedească anume care au fost acelea: căci Magistratul, respectiv instanța de judecată²⁸² ar dori [aceste lucruri], ca să poată să pună capăt străvechilor altercații dintre ei – care adesea erau neîntemeiate și abia valorau cât o nucă spartă – și pricinilor dintre ei, după cerința legii și a justiției – cauze care absorb timpul prețios al altor de mai mare importanță pricini și împricinați –, iar instanța de judecată și mai ales Magistratul să nu ajungă să fie vlăguiți la nesfârșit de grijile acestora, care se năpustesc asupra lor cu duimul și tumultuos.

De altfel, acest lucru este demn de notat că tocmai în acest punct rășinărenii scriu și recunosc cu cuvintele [lor] că aceeași posesiune Rășinari este situată în teritoriul sibian: „Cu toate că satul valah Rășinari [este] situat /34/ pe Pământul Crăiesc și [mai exact] în scaunul sau teritoriul sibian²⁸³” etc., totuși [rășinărenii] pretind dreptul teritorial, ceea ce în modul cel mai evident este contradictoriu.

La punctul al treilea: „Unde nu există proprietate, nu există nici privațiune”. Devreme ce suspomenita afirmație a rășinărenilor înșiși mărturisește în mod limpede:

---

²⁷⁸ Este vorba de actul din 1467 octombrie 22, prin care regele Matia redă sibienilor posesiunea Rășinari – care fusese zălogită mai înainte lui Petru Gereb de Weresmarth pentru 300 de florini de aur – în schimbul sumei de 250 de florini de aur. Actul este considerat ca fals de către Victor Păcală. Vezi mai jos, la p. 39 a documentului *Transmissionales*, nota referitoare la privilegiul lui Matia Corvin din 22 octombrie 1467.

²⁷⁹ Din 1777.

²⁸⁰ *Judicatum*, judecată sau act juridic, aici în sensul de drept de judecată.

²⁸¹ *Jus Gladii* sau dreptul sabiei era un privilegiu ce permitea aplicarea în procesul de judecată a pedepsei cu moartea. Inițial dreptul sabiei l-au deținut scaunele și comitatele transilvănene, ulterior li s-a acordat anumitor nobili și orașelor libere. Documentul arată că și satul Rășinari deținea dreptul sabiei, aidoma orașelor libere crăiești (precum Sibiul).

²⁸² Tribunalul sau instanța de judecată se exercita în cadrul Magistratului săsesc al orașului și scaunului Sibiu.

²⁸³ Pasaj subliniat în originalul latinesc.

„Că Rășinari se află în teritoriul sibian”, atunci poate fi trasă concluzia că sibienii reclamați i-ar fi spoliat pe rășinăreni *via facti* de pășunea deținută de secole în mod pașnic, când, de fapt, ”nimeni nu este abuzatorul, nici spoliatorul propriilor bunuri”. Dar mai departe [rășinărenii] recunosc și în însăși afirmația lor actuală că ei au posedat locurile pretinse în virtutea *terragium*-lui plătit. Ba mai mult, ei mărturisesc în [răspunsurile lor] unilaterale de anchetă la întrebările 5 și 14 prin depozițiile martorilor [nr.] 2-5, 17-18, 33, 62-65 și 66 – dacă merită să le acordăm încredere –, că ei au trebuit să presteze mereu o anumită taxă de *terragium*, la fel și toți ceilalți martori zic într-un glas la punctele întrebării 4 și 5 că dijele și taxa de pășunat au fost plătite Magistratului sibian. Deci, dacă le-ar fi plătit și dacă ar fi prestat măcar un singur dinar, un singur miel și doar o singură zi de muncă pe an, de aici se va constata că folosința lor nu a fost liberă și proprie. Și astfel insinuația rășinărenilor înșiși va fi lipsită de temei, și de aici va urma /35/ o insultă la adresa Magistratului cu totul lipsită de motivație. Și înmulțindu-se peste tot oamenii, după cum se constată din experiența însăși, toate taxele, toate teragiile au fost majorate la o sumă mai mare de cum erau înainte, așa că nu trebuie să ne mire că, dacă împrejurările erau de așa natură, atunci și această taxă a trebuit să sporească. Și din această cauză – după ce însuși înaltul Guberniu crăiesc a recunoscut dreptul sibian în anul 1735, în ziua de 8 martie, și a impus, nu pe nedrept, aceste plăți rășinărenilor, care astfel au fost constrânși pretutindeni la plângeri și care refuzau taxa impusă – li s-a impus să plătească cel puțin în fapt arenda pentru uzufructul munților sau să ofere o chezășie pentru prestabilirea unui soroc [de plată], cum se poate vedea în Arhiva înaltului Guberniu crăiesc, în protocolul acestuia din anul 1735. Și astfel recunoscând, ba chiar legitimând faptul reclamaților, și în anul 1735, și în data de 30 mai 1777, în urma anchetei făcute în acea privință, înaltul Guberniu crăiesc a declarat că aceiași pârâți trebuie să fie absolviți și a stabilit pentru rășinăreni o măsură de viitor, pe care statuări și hotărâri nu pot fi răsturnate de către rășinăreni printr-o simplă declarație și prin plângeri inoportune, doar dacă nu vor să perpetueze la nesfârșit plângerile lor și daunele aduse reclamaților.

La punctul al patrulea. Cu privire la pretinsa jurisdicție, deja s-a răspuns prin punctul al doilea de mai sus și [membrii Magistratului] /36/ se țin ferm de acesta etc.

La al 5-lea [punct]. De abia în acest punct pârâții reclamați pot să priceapă din ce păduri pretind [reclamanții] a fi excluși de la ghindărit, căci în toate celelalte păduri și în toți munții, atât în cei lăsați cât și în cei arendați rășinărenilor, [aceștia] au chiar și acum dreptul de folosință liberă a ghindăritului. În schimb, în această pădure mai apropiată de oraș – la care pretind [drept de ghindărit] fără nicio dovadă și temei, și care, conform [răspunsurilor] martorilor rășinăreni 39, 40, 44 și 45 la întrebarea a 12-a, se numește Pădurea sau *Dumbrava Cetății*, și spre care în anul 1753 au trasat cursul hotarului fără vreo dovadă și vreun efect –, în care [pădure] ei nu pot să fie admiși în mod gratuit, nici nu pot să conteste [aceasta], mai înainte de a acapara întregul oraș cu teritoriul său și a le dobândi pentru ei înșiși, pentru ca în cele din urmă să trebuiască a fi admiși la toate înlesnirile și beneficiile orașului.

La al șaselea [punct]. Nici această pretenție cu privire la înlăturarea robotelor, fiind una generală și foarte simplă, nu va putea fi dărâmată, anulată și diminuată, decât dacă se

va menționa în mod specific de către rășinărenii înșiși ce și ce fel de servituți și în ce cantitate au prestat înainte și câte prestează acum. Căci rășinărenii înșiși, deoarece se aflau sub protecția Consulatului²⁸⁴, au prestat servituți tot mai puține și de la început, la fel ca ceilalți /37/ locuitori ai scaunului care sălășluiau pe propriile pământuri, fiindcă ei trebuiau să-și aducă veniturile lor la bugetul de venituri și cheltuieli (*ratiocinio*) din Casa Alodială. Chiar dacă în chestiunile juridice, Valahii au ținut de oficiul judecătoresc sibian crăiesc și scăunal, dar, încă de la începutul prestabilirii incvilinatului, ei au fost supuși din punct de vedere jurisdicțional și Consulatului, ca formă administrativă supremă a orașului și a teritoriului, în afara faptului că, în temeiul dreptului străvechi, în înainte-pomenitul sat Rășinari același oficiu al Consulatului a avut prin concesionare, în loc de salariu, alte drepturi și beneficii, precum cârciumăritul vinului și zeciuirea oilor și a porcilor, și le are până în prezent (cu excepția dijmelor deja cedate), din preînalta poruncă urmată de Comisia Seeberg²⁸⁵.

După ce aceste [puncte] au fost prezentate, [rășinărenii] nu au mai avut niciun motiv de plângere, cum au avut în timpul anchetei străluciților domni comisari trimiși din sânul înaltului [Guberniu] regesc. Și chiar și această dificultate este socotită ca fiind aplanată prin punctul al șaselea al deciziei emise în ziua de 30 mai 1777. Și dacă rășinărenii continuă să insiste cu aceste lucruri și cu altele asemănătoare, atunci reclamații pretind ca rășinărenii înșiși să se înfățișeze la judecată și să fie cercetați în legătură cu toate noile plângeri, dacă acestea ar exista.

²⁸⁴ Consulatul era oficiul consulului, adică al primarului orașului Sibiu.

²⁸⁵ Se face referință la Comisia Seeberg. Martin Wankhel von Seeberg (Seberg), consilier aulic al națiunii săsești la Cancelaria aulică din Viena, autor al unor proiecte nefavorabile sașilor, conform indicațiilor împărătesei Maria Theresia; comisar regesc în Transilvania (1753-1761), șeful Comisiei de economie de la Sibiu (1755), președintele Exactoratului ardelean (1761), descris de Michael Conrad von Heydendorff cel Bătrân drept catolic fervent, personaj odios, fire răutăcioasă și răzbunătoare, autor a numeroase fapte de corupție, intrând în conflict cu contele Kemény László, guvernatorul Transilvaniei (6 iulie 1758 - 7 mai 1762), cu secretarul gubernial Samuel von Brukenthal și cu comandantul militar suprem al Transilvaniei, generalul Buccov – ultimii doi susținând inițiativa împărătesei de înființare a regimentelor grănicerești transilvane, în timp ce Seeberg respingea inițiativa, acesta fiind unul din motivele pensionării sale forțate (1761); ulterior a trăit în mizerie pe moșia lui din scaunul Rupea (1765). Vezi: Ela Cosma, *Împăratul călător și ardelenii în memoriile lui Michael Conrad von Heydendorff cel Bătrân*, Cluj-Napoca – Găteanu, Editura Argonaut – Symphologic Publishing, 2015, pp. 16, 22, 23, 144, 413. Documentul de față se referă la Comisia Seeberg, adică la Comisia de economie coordonată de Seeberg. Aceasta a aplicat așa-numita „organizare a lui Seeberg”, pe care Heydendorff cel Bătrân a descris-o făcând apel la speța Văii Rodnei în anii 1755-1761. Iată modificările introduse de Seeberg: a) pământul văii trebuia să aparțină ca pământ nobiliar *publicului bistrițean*, deci orășenilor sași din Bistrița; locuitorii români ai Văii Rodnei trebuiau b) să devină jeleri (*inquilini*), c) să dea dijme și d) să plătească taxe după vitele lor, e) pierzându-și dreptul de vânatoare și f) dreptul de cârciumărit - monopoluri deținute anterior în proprietatea lor de către rodneni, g) devenind astfel *alodiali*; de asemenea, h) toți munții din zona Văii Rodnei trebuiau să fie cuprinși în *alodiatură*. Iar conform sistemului de contribuții al lui Bethlen, ei trebuiau i) să fie oameni liberi și j) să plătească o taxă pe cap (capitație) mărită în această calitate de oameni liberi. Toate aceste prevederi economice ale lui Seeberg i-au nemulțumit profund pe locuitorii Văii Rodnei, ceea ce a condus la răscoala lui Ștefan Cutea din Feldru (1761). *Ibidem*, p. 254-255.

/38/ La al 7-lea [punct]. Cu toate acestea, dificultatea în sine a fost socotită ca fiind depășită în înainte-pomenitul an 1777, de vreme ce din partea rășinărenilor se afirmă: „De doi sau trei ani locurile mai bune de pășunat, dobândite de ei mai înainte și începând a fi alocate în schimbul unei taxe au prins a fi răpite în totalitate de la aceștia de către sibieni”. Reclamații cer ca această plângere să fie probată²⁸⁶, fiindcă, după toate normele de drept, pârâșilor reclamanți li se impune să aducă probe. Sau, dacă rășinărenii nu vor să aducă probe, pârâții insistă cu supunere ca înaltul Guberniu crăiesc să binevoiască [să ceară] ca rășinărenii măcar să se înfățișeze la judecată și să se justifice pe cale juridică, [și] în consecință [Guberniul] să facă o examinare și o anchetă, așa încât prin cercetare, interogare și examen să iasă la iveală nulitatea acestei deșarte incriminări, la fel ca și acuzația împotriva pârâților nevinovați, ca și jignirea nemeritată.

De fapt, înșiși reclamații sibieni, dat fiind faptul că, în măsura în care sunt citați în calitate de pârâți, nu pot să își asume nici de drept, nici de cuviință, demonstrarea printr-o anchetă a nulității acestei acuzații și a altora – în eventualitatea că ceruta autentificare ar putea fi realizată pe această cale –, însă, pentru că martorii ce urmează să depună mărturia lor sub jurământ locuiesc pe teritoriul scaunului, sarcina autentificării îi revine Magistratului: dar Magistratul, în calitate de reclamat, fiind parte implicată în așa măsură încât nu poate să o împlinească, de aceea, să binevoiască înaltul Guberniu crăiesc fie să îi instituie [pe sibieni] ca anchetatori, ori să găsească modalitatea /39/ prin care aceste acuzații și altele, precum și nulitatea lor să poată fi lămurite și elucidate și să se descopere adevărul.

Iar în ceea ce privește harta topografică expusă *sub litera M*²⁸⁷, la aceasta pârâții reclamați nu pot să răspundă absolut nimic, devreme ce aceasta se știe că nu ține de chestiunea de drept care se dezbate, ci mai degrabă ține de chestiunea hotarelor (care acum nu există) și aceiași reclamați își rezervă puțința de a răspunde, de a contesta și de a se împotrivi în cazul în care se va discuta despre hotare. *Acum însă ei se raportează la rezoluția înaltului Guberniu crăiesc*²⁸⁸, emisă în 8 martie 1755, precum și la dispoziția din 30 mai 1777, menționată la punctul 7. și totodată ei prezintă din nou scrisoarea remisională a regelui Matia, emisă în anul 1467, sub pecetea autentică a regelui²⁸⁹, iar aceasta, consemnată în copiile vidimate²⁹⁰ sub nr. 2²⁹¹ ca și rezoluția și

²⁸⁶ În sensul că Magistratul sibian le cerea rășinărenilor să-și dovedească cu probe reclamația.

²⁸⁷ Subliniere în text și notație marginală în stânga: *M*.

²⁸⁸ Subliniere în original.

²⁸⁹ Privilegiul dat la Sibiu la 22 octombrie 1467, prin care regele Matia Corvin acorda orașului Sibiu „din nou” posesiunea Rășinarului contra sumei de 250 de guldeni de aur (*Hermannstadt 1467 Oktober 22. König Matthias vergab die Besetzung Rășinari für 250 Goldgulden von neuem der Stadt Hermannstadt*), este publicat în *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. VI (1458-1473), editat de Gustav Gündisch, București, Editura Academiei, nr. 3556, p. 301-302. Se fac trimiteri la: a) originalul documentului, aflat la Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale ale României din Sibiu, Colecția de documente medievale, seria U. II (inventar 25), nr. 653; b) descrierea originalului, hârtie, sigiliu rotund de ceară roșie, cu diametrul de 61 mm, aplicat la început; c) editările

dispoziția stabilite și acceptate de înaltul Guberniu crăiesc indică faptul că satul Rășinari se află pe teritoriul orașului Sibiu și că acest sat a fost cedat și dăruit acelorași sibieni pentru a fi stăpânit în veci. În consecință, toate drepturile de taxare și alocare a munților, atâția și oricât de mulți ar fi ei, le revin acelorași sibieni, /40/ fără ca rășinării să poată să opună niciun fel de reclamație, fiind simpli jeleri²⁹², deoarece sibienii fac aceasta prin dreptul care le revine lor înșile, fără vătămarea și prejudicierea rășinării. „*Căci cel care se prevalează de dreptul său nu pare că produce vreun prejudiciu celui alt*”²⁹³. Stă de partea acestuia²⁹⁴ chiar și denumirea de *Staederdorff* (*Städterdorf*)²⁹⁵, folosită din vechime pentru acest sat, foarte cunoscută atât din faima publică, cât și din anchetarea unilaterală a martorilor, și anume din răspunsurile martorilor nr. 84 și 85 la întrebarea a doua. Și astfel rezultă în mod limpede că toată această pledoarie este total lipsită de temei, ca una ce își trage mărturia din harta topografică, în ciuda faptului că aceasta este deocamdată incertă și lipsită de legitimitate.

---

anterioare ale documentului, publicat integral în revistele „Transilvania” (1873) și „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landekunde” (1877), colecția Hurmuzaki (vol. XV) (Druck: *Transilvania* 1873, 222. Hurmuzaki, *Documente* II, 2, 178 Nr. 158. *Archiv* 21, 1887, 357 Nr. 11. Hurmuzaki, *Documente* XV, 1, 64 Nr. 112) și fragmentar în: *Martini Felmer Primae Lineae Historiae Transsilv. Antiqui, Medii et Recentioris Aevi. Accesserunt Observationes Criticae et Pragmaticae cum x Excursivis Opera Josephi Caroli Eder*, Sibiu, Tipar Martin Hochmeister, 1803 (cu prefața semnată în 1779) (Bruchstück: Eder, *Observationes* 135). Victor Păcală, *Monografia comunei Rășinariu*, Sibiu, 1915, p. 81, nota 1, își prezintă și argumentează, de altfel, dubiile privind autenticitatea documentului. În *Urkundenbuch*, vol. cit., e combătută poziția lui Păcală, „care, cu argumente total insuficiente, declară documentul un fals” (*der die Urkunde mit völlig unzureichenden Argumenten als Fälschung erklärt*).

²⁹⁰ „*Copia vidimata, exemplum auctoritate firmatum: hiteles másolat*”. Antonius Bartal, *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis Regni Hungariae*, p. 176, col. 1. „*Vidimata copia, testimonio subsignato fide firmatum exemplum: oklevélnék igazlott mása*”. *Ibidem*, p. 697, col. 3.

²⁹¹ Din fascicolul de sub litera M.

²⁹² Chiar dacă Magistratul Sibiului îi considera pe rășinării jeleri, în urma anchetei din 1776-1777 a rezultat limpede statutul de libertini al rășinării.

²⁹³ Sibienii susțineau că nu i-au prejudiciat defel pe rășinării în baza simplului fapt că ei declarau hotarul Rășinariului ca aparținându-le de drept.

²⁹⁴ Rășinariului.

²⁹⁵ Denumirea germană a Rășinariului, *Staederdorff* (*Städterdorf*), înseamnă literal „sat orășenesc”. Sibienii doreau să aducă, astfel, un argument în plus pentru apartenența satului Rășinari la teritoriul orașului Sibiu.